

EŞİTBİZ PROJESİ KAPSAMINDA
ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE
SOSYAL GELİŞİMİN DESTEKLENMESİ
EĞİTİMİ

İZLEME VE DEĞERLENDİRME RAPORU
2022

İÇİNDEKİLER

Grafikler Listesi	2
Görseller Listesi	2
Şekiller Listesi	2
Yönetici Özeti	5
Değişim Teorisi Tasarımı	7
1. Eğitim Değerlendirme İzleme ve Değerlendirme Notları	9
1.1. Demografik Bilgiler	9
1.1.1. Mesleki Görev Yeri	10
1.1.2. Haber Alma Araçları	11
1.1.3. Mesleki Görev Süresi	12
1.2. Memnuniyet Düzeyi	13
1.3. Eğitim Programı Değerlendirme	14
1.3.1. ÖRAV'a Yönelik Geri Bildirimler	16
1.3.2. Eğitimin Güçlü Yönleri	17
1.3.3. Eğitim Programının Gelişime Açık Yönleri	19
2. Eğitim Programının Öğretmen Üzerindeki Etkisi	21
2.1.1. Toplumsal Rollerin Eşit Katılımı	21
2.1.2. Eşit Bir Toplumun İnşasında Öğretmenin Rolü	24
2.2. Hedef Kazanımlar	28
2.2.1. Sosyal Gelişimde Kültürün ve Çevrenin Etkisi	31
3. Mentorluk Programı	33
4. Portfolyo Analizleri	34
4.1. Günlük Plan	34
4.2. Oyun Zamanı	36
4.3. Yemek ve Temizlik	37
4.4. Etkinlik Zamanı	38
4.5. Öğrenme Merkezlerinin Yeniden Düzenlenmesi	40
4.6. Çocuklar Arası Anlaşmazlık Analizi ve Çocuk Davranışlarına Müdahale	44
Sonuç ve Öneriler	53
Kaynakça	54

Tablolar Listesi

TABLO 1: HABER ALMA ARAÇLARI	11
TABLO 2: EĞİTİM PROGRAMININ GÜÇLÜ YÖNLERİ	18
TABLO 3: EĞİTİM PROGRAMININ GELİŞİME AÇIK YÖNLERİ	20
TABLO 4: GÜNE BAŞLAMA ETKİNLİĞİ: MENTORLUK PROGRAMI ÖNCESİ VE SONRASI	35
TABLO 5: BÜYÜK KAS GELİŞİMİ İÇİN OYUNCAK VE OYUN ARAÇLARINA DAİR VERİLER	40
TABLO 6: KÜÇÜK KAS GELİŞİMİ İÇİN OYUNCAK VE OYUN ARAÇLARI	41
TABLO 7: EVCİLİK OYUNCAKLARI	42
TABLO 8: KONUŞMAYI GELİŞTİRECEK UYARI ARAÇLARI	42
TABLO 9: MENTİ ÖĞRETMENLERİN DURUM 1'E VERDİKLERİ YANITLARIN BETİMSEL İSTATİSTİKLERİ	44
TABLO 10: MENTİ ÖĞRETMENLERİN DURUM 2'YE VERDİKLERİ YANITLARIN BETİMSEL İSTATİSTİKLERİ	45
TABLO 11: MENTİ ÖĞRETMENLERİN DURUM 3'E VERDİKLERİ YANITLARIN BETİMSEL İSTATİSTİKLERİ	45
TABLO 12: MENTİ ÖĞRETMENLERİN DURUM 4'E VERDİKLERİ YANITLARIN BETİMSEL İSTATİSTİKLERİ	47
TABLO 13: MENTİ ÖĞRETMENLERİN DURUM 5'E VERDİKLERİ YANITLARIN BETİMSEL İSTATİSTİKLERİ	47
TABLO 14: MENTİ ÖĞRETMENLERİN DURUM 6'YA VERDİKLERİ YANITLARIN BETİMSEL İSTATİSTİKLERİ	49
TABLO 15: MENTİ ÖĞRETMENLERİN DURUM 7'YE VERDİKLERİ YANITLARIN BETİMSEL İSTATİSTİKLERİ	50
TABLO 16: AÇIKLAMALAR YAPMAK KATEGORİSİNE AİT KATILIMCI İFADELERİ: MENTORLUK PROGRAMI ÖNCESİ VE MENTORLUK PROGRAMI SONRASI	51
TABLO 17: MENTİ ÖĞRETMENLERİN DURUM 8'E VERDİKLERİ YANITLARIN BETİMSEL İSTATİSTİKLERİ	51

Grafikler Listesi

GRAFİK 1: KATILIMCI ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ GÖREV YERİNİN İSTATİSTİKİ BÖLGE BİRİMLERİNE GÖRE DAĞILIMI	10
GRAFİK 2: HABER ALMA ARAÇLARI	12
GRAFİK 3: MESLEKİ GÖREV SÜRESİ	12
GRAFİK 4: MEMNUNİYET DÜZEYİNİN MESLEKİ GÖREV SÜRESİNE GÖRE DAĞILIMI	13
GRAFİK 5: EĞİTİM DEĞERLENDİRME	14
GRAFİK 6: UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER	15
GRAFİK 7: TOPLUMSAL ROLLERİN EŞİT KATILIMI I	22
GRAFİK 8: TOPLUMSAL ROLLERİN EŞİT KATILIMI II	22
GRAFİK 9: ÇOCUK YETİŞTİRME CİNSİYET TUTUMLARI ÖLÇEĞİ I	28
GRAFİK 10: ÇOCUK YETİŞTİRME CİNSİYET TUTUMLARI ÖLÇEĞİ II	28
GRAFİK 11: TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ I	29
GRAFİK 12: TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ II	29

Şekiller Listesi

ŞEKİL 1: EĞİTİM PROGRAMI DEĞİŞİM TEORİSİ TASARIMI	9
ŞEKİL 2: TOPLUMSAL ROLLERİN EŞİT KATILIMI	25

YÖNETİCİ ÖZETİ

Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitimi ile okul öncesi öğretmenlerinin, öğrencilerinin sosyal gelişimini destekleyen unsurları kavramsal düzeyde tanımları, toplumun ve kültürün erken çocukluk döneminden itibaren sosyal gelişimi nasıl etkilediğini fark etmeleri, eğitim materyallerini ve öğrenme ortamlarını bu farkındalıkla düzenleyerek uygulama yapmaları hedeflenmiştir.

Mart 2022'de başlayan ve senkron ve asenkron bileşenlerden oluşan 6 günlük eğitim programından sonra gönüllü öğretmenlere 2 ay mentorluk desteği verilmiş ve program boyunca aşağıdaki konu başlıkları konu kapsam alanına alınmıştır:

- Erken çocukluk döneminde sosyal gelişimi etkileyen unsurlar ve kavramsal düzeyde bilgiler
- Sosyal gelişimde çevrenin ve kültürün etkisi
- Şiddetin sebepleri, toplumsal etkileri ve önleme yöntemleri
- Erken çocukluk döneminde sosyal gelişimi destekleyici sınıf ortamı, oyun araçları ve sınıf etkileri
- Örnek tavır yöntemleri
- İdeal sosyal gelişimin uzun vadede etkisi
- Erken çocukluk döneminde ön yargı karşıtı program özellikleri ve uygulama örnekleri
- Program hedefleri, sonuçları ve çıktıları Değişim Teorisi bölümünde kapsamlı olarak değerlendirilmiştir.

6 günlük eğitimi tamamlayan katılımcılar arasından gönüllü olan öğretmenler ile 2 ay süren **mentorluk programı**, proje kazanımlarını bir üst seviyeye taşıyarak öğretmenlerin eğitim aracılığıyla elde ettikleri farkındalığı mesleki ve kişisel yaşamlarına aktarabilecekleri bir dizi uygulamayı içermektedir. Nitekim, izleme ve değerlendirme faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen odak grup görüşmelerinden elde edilen verilere göre menti öğretmenler, mentorluk

programı kapsamında gerçekleştirdikleri **kitap değerlendirme** uygulaması sonrasında hem okul öncesi kitaplarını hem de bireysel olarak maruz kaldıkları tüm kültürel üretimleri (dizi, film, şarkı sözü vb.) toplumsal rollerin eşit katılımı filtresinden geçirerek değerlendirme olanağı bulduklarını dile getirmişlerdir.

Mentorluk programı, **babaların da okul - veli iş birliği** süreçlerine dâhil edilmesine yönelik uygulamaları da kapsamaktadır. Odak grup görüşmelerine katılan menti öğretmenler, veliler ile iletişimi sağladıkları anlık mesaj platformlarına babaları da dâhil ederek velilerin ebeveynlik pratiklerinde **eşitlik ilkesini** benimsemelerini merkeze alan bir iletişim gerçekleştirdiklerini dile getirmişlerdir.

Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitiminin sosyal etkisini ölçmek amacıyla **Eğitim Değerlendirme Anketi, Öğretmen Ön Test / Son Test, Portfolyo ve Odak Grup Görüşmesi** gibi izleme ve değerlendirme aracı oluşturulmuştur. Adı geçen ölçme değerlendirme araçları kullanılarak elde edilen nicel veriler SPSS ve Excel gibi istatistik ve tablolama programlarından; nitel veriler ise bilgisayar destekli nitel analiz programı MAXQDA'dan faydalanılarak analiz edilmiştir.

2021-2022 proje döneminde toplamda 629 okul öncesi öğretmen ve yönetici çevrim içi olarak gerçekleştirilen eğitim programını tamamlamıştır. Katılımcı öğretmenler aracılığıyla 12580 öğrenciye ulaşılmıştır. İzleme ve değerlendirme çalışmaları kapsamında katılımcılara çevrim içi olarak gönderilen eğitim değerlendirme anketini 280 kişi tamamlamıştır. Ulaşılan öğretmen sayısı ve eğitim değerlendirme anketini tamamlayan öğretmen sayısı göz önünde bulundurulduğunda araştırma evrenini %90 güven aralığında $\pm\%4$ hata payı ile temsil ettiği hesaplanmıştır.

Eğitim programını tamamlayan öğretmenler, toplumun ve bütünsel bir yaşam biçimi olarak **kültürün** erken çocukluk döneminden itibaren bireyin **sosyal gelişimi** üzerindeki etkisine dair farkındalık kazanmışlar; eğitim **öğretim materyallerini ve öğrenme ortamlarını** bu farkındalıkla düzenlemeye başlamışlardır.

Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitimi kapsamında tamamlanan izleme ve değerlendirme raporu dört bölümden oluşmaktadır. Hedefler, çıktılar ve sonuçların değerlendirildiği ilk bölümü **değişim teorisi tasarımı** oluşturmaktadır. İkinci bölümde eğitimin **öğretmen üzerindeki etkisi**, üçüncü bölümde **mentorluk programı** ve dördüncü bölümde **portfolyo** uygulamaları değerlendirilmiştir.

ÖRAV olarak, öğretmenlerimiz aracılığıyla geleceğe umutla hazırladığımız öğrencilerimize ve velilere; eşit bir geleceğin tesis edilmesiyle farklılıklarla barış içinde yaşamının toplumsal hayatı nasıl zenginleştirebileceğini hedefleyen bir projenin paydaşı olmaktan mutluluk duyuyor, önümüzdeki yıllarda projenin sosyal etkisinin katlanarak artmasını ümit ediyoruz.

DEĞİŞİM TEORİSİ TASARIMI

Değişim teorisi, organizasyonların etki yaratabilmek için ihtiyaç duydukları yol haritasını oluşturmalarını sağlayan temel bir araçtır. Kurumların ve organizasyonların sosyal etki hedefleri için doğru etkinlikleri seçip seçmediklerini; hangi aktivitelerin hedeflerine ulaşmaya yardımcı olacağını, hangilerini yalnız, hangilerini başkalarının desteğiyle yapabileceklerini ve etkilerini nasıl ölçebileceklerini anlamalarına katkı sağlar.¹ EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitiminin değişim teorisi tasarımını oluşturan unsurlar şunlardır:

- Sosyal Etki Hedefleri
- Sonuçlar
- Program Çıktıları
- Etkinlikler
- Kaynaklar

- Eğitim programını tamamlayan öğretmenler, mesleki pratiklerini toplumsal rollerin eşit katılımı çerçevesinde gerçekleştirmeye başlamışlardır.
- Eğitim ortamlarını, oyun ve öğrenme merkezlerini toplumsal rollere dair kalıp yargılardan uzak bir şekilde nasıl düzenlenebileceği hakkında farkındalık kazanmışlardır.
- Bireysel yaşamlarında gündelik yaşam pratiklerini eşitlik filtresinden geçirerek yeniden düzenlemeye başlamışlardır.

Eğitim programının, beklenen sonuçlara ulaşmasını sağlayan eylem ve aktivitelere dair veriler program çıktılarını oluşturmaktadır. EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitimi 2021-2022 proje döneminde 629 öğretmen tamamlamıştır. Eğitimi tamamlayan öğretmenler aracılığıyla 12580 öğrenciye ulaşılmıştır. Eğitim programı sonunda 304 gönüllü öğretmen mentorluk sürecini tamamlamıştır. Projenin sosyal etki hedeflerine ulaşması için gerçekleştirilen etkinlikler aşağıdaki gibidir:

- Senkron ve asenkron oturumları içeren 6 günlük eğitim programı tamamlandı.
- Uzman buluşmaları gerçekleştirildi.
- 2 ay süren mentorluk programı tamamlandı.

Son olarak, tüm projenin sosyal etki hedeflerine ulaşmasını sağlayan kaynakları beşerî ve teknik olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. ÖRAV merkez ekip, ÖRAV kısmi zamanlı eğitimciler, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı çalışanlar programın beşerî kaynakları oluşturmaktadır. Öğretmen Akademisi Vakfı Uzaktan Eğitim Platformu eKampüs, MEBBİS (Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri), ve eğitim programı boyunca kullanılan çeşitli Web 2.0 araçları ise teknik kaynakları oluşturmaktadır. Eğitim Programının değişim teorisine yönelik kavram haritası Şekil 1'de gösterilmiştir.

¹ Lütfen bakınız:

<https://www.thinknpc.org/resource-hub/theory-of-change-the-beginning-of-making-a-difference/>

Sosyal Etki Hedefleri	Sonuçlar	Program Çıktıları	Etkinlikler	Kaynaklar
Okul, öğrenci, veli üçgeninde eşit bir gelecek için ön yargı karşıtı bir tutumla farklılıklarla barış içinde bir arada yaşamın toplumsal hayatı nasıl zenginleştirilebileceği konularında farkındalık yaratmak ve deneyimleme fırsatı sunmak.	<p>Eğitim program aracılığıyla Öğretmenler;</p> <p>Öğrencilerinin sosyal gelişimini destekleyen unsurlara dair temel bir kavrayış elde ettiler.</p> <p>Toplumun ve kültürün erken çocukluk döneminden itibaren sosyal gelişimi üzerindeki etkisine dair farkındalık kazandılar.</p> <p>Öğretmenler aracılığıyla okul öncesi dönem öğrencileri erken yaşlardan itibaren toplumsal rollerin sit katılımını benimseyen bir ortamda yetişme olanağı elde ettiler.</p> <p>Öğretmenler aracılığıyla veliler, ebeveynlik pratiklerinde eşitlik ilkesini gözetebilecekleri kavrayışa sahip oldular.</p>	<p>629 okul öncesi öğretmeni eğitim programını tamamladı.</p> <p>304 öğretmen mentorluk sürecini tamamladı.</p> <p>Öğretmen aracılığıyla 12580 öğrenciye ulaşıldı.</p> <p>Mentorluk program aracılığıyla öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişim süreçlerine katkı sağlandı.</p>	<p>Senkron ve asenkron oturumlar içeren 6 günlük eğitim programı tamamlandı.</p> <p>Uzman buluşmaları gerçekleştirildi.</p> <p>2 ay süren mentorluk programı tamamlandı.</p> <p>Mentorların desteği ile öğretmenler kitap değerlendirme, çatışma analizi gibi uygulamalar ile eğitim kazanımlarını mesleki pratiklerine dönüştürdüler.</p>	<p>Beşeri Kaynaklar</p> <p>ÖRAV Merkez Ekip ÖRAV Uzman Eğitimciler ÖRAV Kısmi Zamanlı Eğitimciler Milli Eğitim Bakanlığı</p> <p>Teknik Kaynaklar</p> <p>eKampüs MEBBİS Çeşitli Web 2.0 Araçları</p>

Şekil 1. Eğitim Programı Değişim Teorisi Tasarımı

1. Eğitim Değerlendirme İzleme ve Değerlendirme Notları

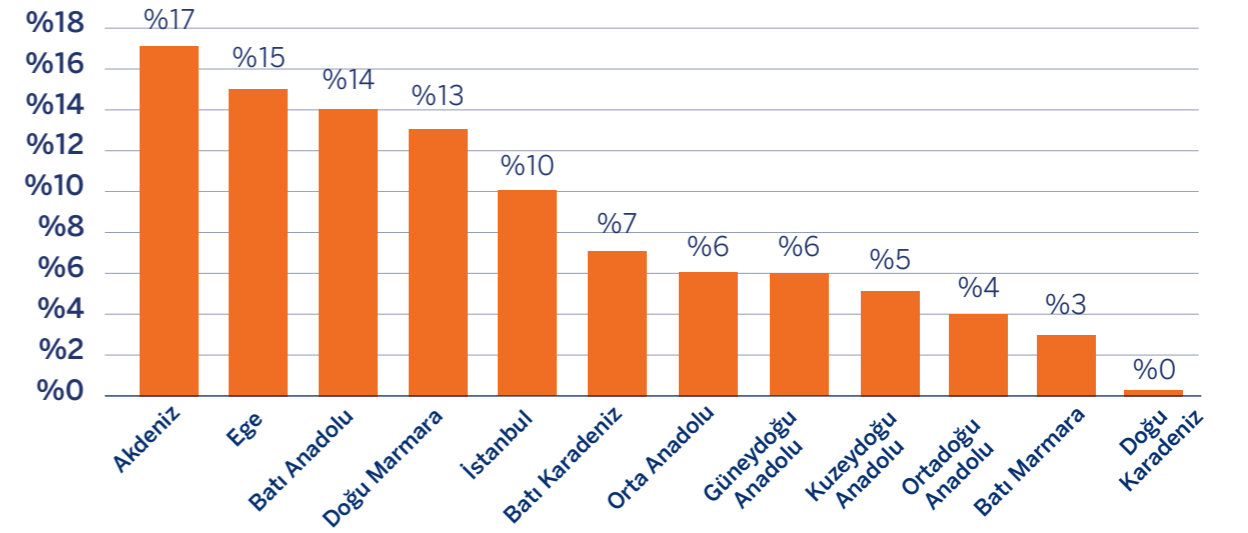
1.1. Demografik Bilgiler

2021- 2022 proje döneminde 629 öğretmen EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitimini tamamlamıştır. İzleme ve değerlendirme çalışmaları kapsamında katılımcılara çevrim içi olarak gönderilen eğitim değerlendirme anketini ise 280 kişi tamamlamıştır. Ulaşılan öğretmen sayısı ve eğitim değerlendirme anketini tamamlayan öğretmen sayısı göz önünde bulundurulduğunda araştırma evrenini %90 güven aralığında $\pm$ %4 hata payı ile temsil ettiği hesaplanmıştır. Raporun bu bölümünde katılımcı öğretmenlerin, eğitim programını yapı, içerik, planlama ve organizasyon süreçlerine yönelik değerlendirmeleri yer alacaktır.

1.1.1. Mesleki Görev Yeri

Eğitim değerlendirme anketi çalışmasına katılan 280 katılımcının Türkiye'nin 63 farklı yerinde görev yapan öğretmenlerden oluştuğu saptanmıştır. Katılımcıların mesleki görev yeri sorusuna verdikleri yanıtlar İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması³-Düzyer 1 esas alınarak analiz edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin mesleki görev yerlerine ilişkin istatistiksel veriler Grafik 1'de gösterilmiştir.

Mesleki Görev Yerinin İstatistik Bölge Birimlerine Göre Dağılımı

Grafik 1. Katılımcı Öğretmenlerin Mesleki Görev Yerinin İstatistik Bölge Birimlerine Göre Dağılımı

Yukarıda verilen Grafik 1'de de gösterildiği üzere eğitim programına en yoğun katılımın, Türkiye İBBS'ye göre Akdeniz Bölgesinde gerçekleştiği görülmektedir. Akdeniz Bölgesini, %15 ile Ege ve %14 ile Batı Anadolu takip etmektedir. Genel olarak, mesleki görev yeri dağılımında dikkat çeken husus ise Batı Karadeniz, Orta Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Doğu Anadolu bölge birimleri kapsamında yer alan illerde görev yapan öğretmenlerin oranının birbirine yakın olmasıdır. Diğer taraftan bu bölge birimlerinin kapsadığı illerde görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programına katılım göstermeleri, cinsiyet eşitsizliğinin kendisini en çok gösterdiği alanlardan biri olan eğitimde bölgeler arasındaki farkın okul öncesi seviyesinde öğretmenler aracılığıyla azaltılması potansiyelini göstermektedir.

³İstatistik bölge birimleri, Avrupa Birliği uyum yasaları kapsamında bir ülkenin ekonomik, sosyal ve coğrafi yönden benzerlik gösteren birbirine komşu illerin bir bölge oluşturarak, bölgesel tabanlı istatistikleri ortaya koymak, sosyo-ekonomik analizler yapmak ve topluma yönelik bölgesel politikalar geliştirmek amacıyla Türkiye İstatistik Kurulumu (TÜİK) tarafından yapılan sınıflamadır.

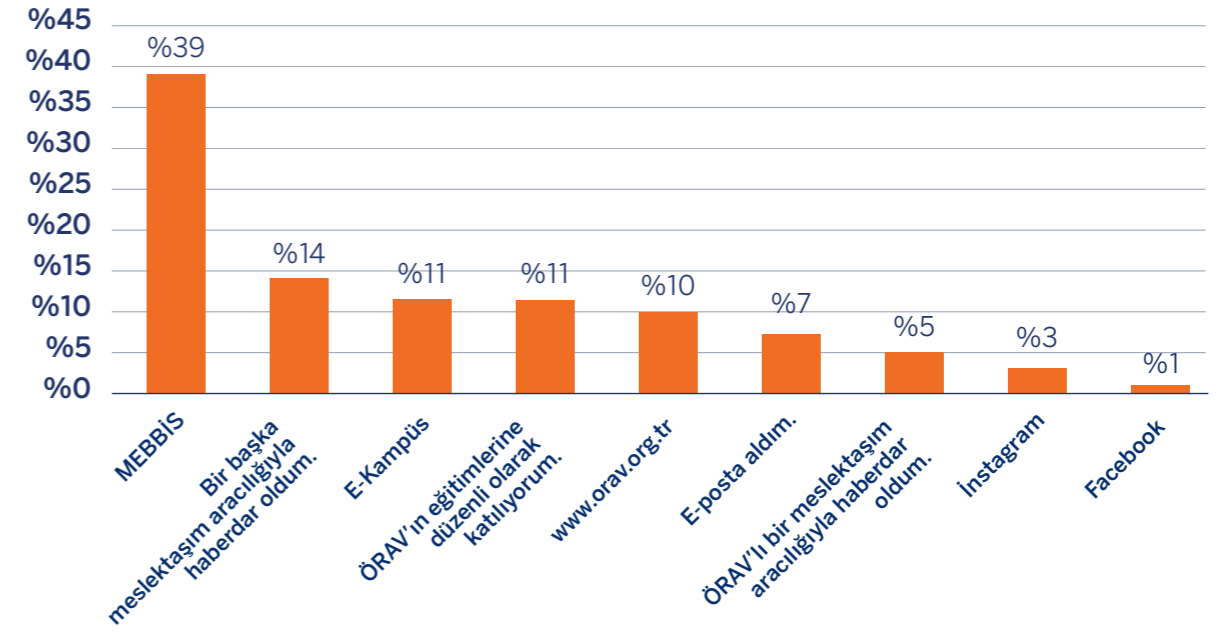
1.1.2. Haber Alma Araçları

Katılımcı öğretmenlerin eğitim programından nasıl haberdar olduklarını öğrenmek amacıyla birden fazla seçeneği işaretleyebildikleri bir soru yöneltilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin %39'u eğitim programından MEBBİS (Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri) aracılığıyla haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Bu oranı %14 ile "Başka Bir Meslektaşımın Öğrendim" ifadesi takip etmektedir. Eğitim programından, Öğretmen Akademisi Vakfı Uzaktan Eğitim Platformu E-Kampüs, ÖRAV resmî web sitesi aracılığıyla haberdar olanların oranı ve "ÖRAV'ın eğitimlerine düzenli olarak katılıyorum" ifadesini işaretleyen katılımcıların oranının birbirine yakın olması, vakfın öğretmenler tarafından bilinirliğini göstermesi bakımından önemlidir. Katılımcıların eğitim programından haberdar olma araçlarına dair istatistiksel veriler Tablo 1 ve Grafik 2'de gösterilmiştir.

Haber Alma Araçları	Frekans	Oran (%)
MEBBİS	136	%39
Bir başka meslektaşım aracılığıyla haberdar oldum.	49	%14
E-Kampüs	37	%11
ÖRAV'ın eğitimlerine düzenli olarak katılıyorum.	37	%11
www.orav.org.tr	36	%10
E-posta aldım.	25	%7
ÖRAV'lı bir meslektaşım aracılığıyla haberdar oldum.	18	%5
Instagram	11	%3
Facebook	2	%1
Toplam	351	%100
N: Örneklem sayısını geçmektedir.		

Tablo 1. Haber Alma Araçları

Haber Alma Araçları

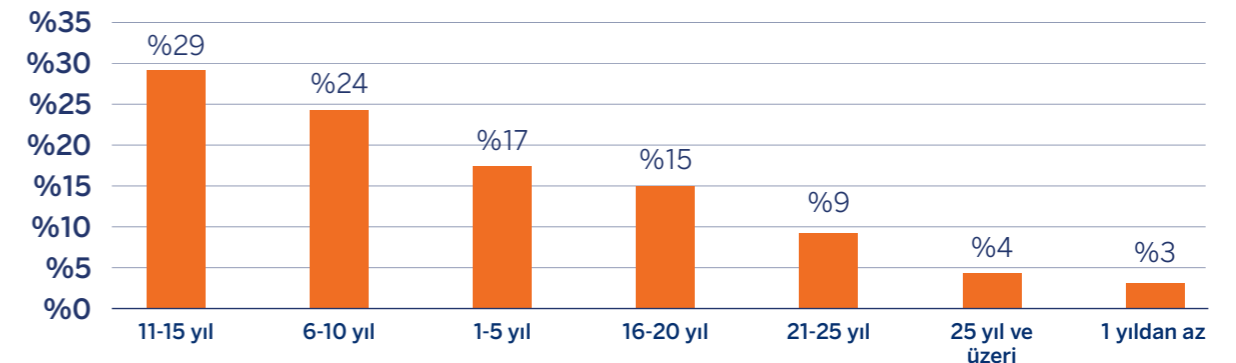

Grafik 2. Haber Alma Araçları

1.1.3. Mesleki Görev Süresi

Eğitim değerlendirme anket formunda bir diğer demografik veriyi ise mesleki görev süresi oluşturmaktadır. Anket sonuçlarına göre, farklı mesleki kıdemlere sahip öğretmenler eğitim programına dâhil olmuşlardır. Katılımcıların mesleki çalışma sürelerine dair bu çeşitlilik eğitim programının, mesleki tecrübeden bağımsız olarak temel bir ihtiyaca cevap verdiğini doğrular niteliktedir. Öğretmenlerin mesleki görev sürelerine yönelik istatistiksel veriler Grafik 3'te gösterilmiştir.

Mesleki Görev Süresi

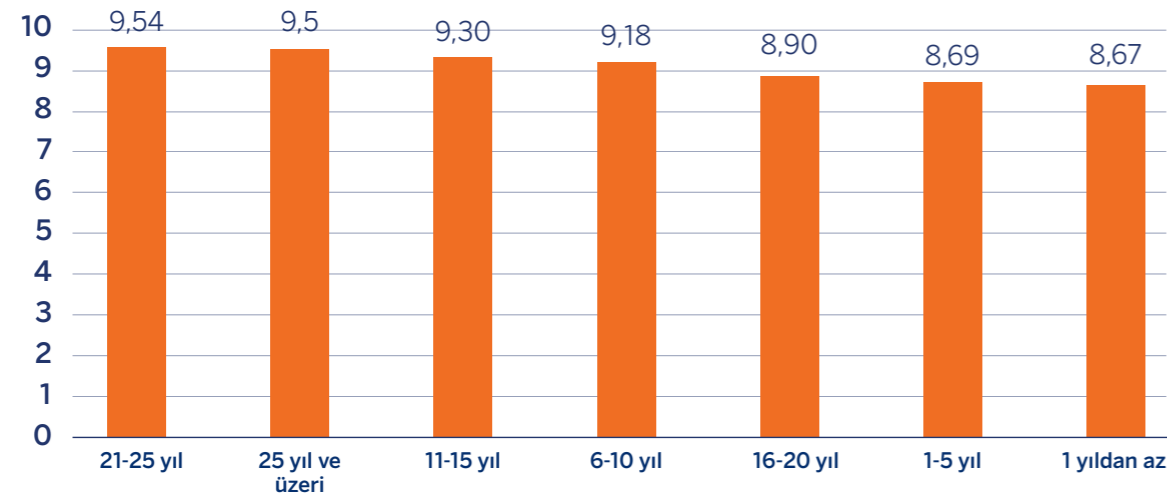

Grafik 3. Mesleki Görev Süresi

1.2. Memnuniyet Düzeyi

Katılımcı öğretmenlerin eğitim programına yönelik memnuniyet düzeylerini öğrenmek amacıyla “Genel olarak, katılmış olduğunuz eğitime yönelik memnuniyetinizi kaç yıldız olarak değerlendirirsiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenler 10 üzerinden 9,1 puan vererek eğitim programından duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir. Memnuniyet düzeyinin mesleki görev süresine göre dağılımı incelendiğinde ise mesleki kıdemden bağımsız olarak katılımcı öğretmenlerin eğitim programından yüksek memnuniyet duydukları ölçülmüştür. Örneğin, 21-25 yıl mesleki çalışma süresine sahip olan katılımcı öğretmenler eğitim programına 10 üzerinden 9,54 puan verirken, 11-15 yıl mesleki çalışma süresine sahip öğretmenler 10 üzerinden 9,30 puan vermişlerdir. Grafik 4’te memnuniyet düzeyinin mesleki görev süresine göre dağılımı gösterilmiştir.

Memnuniyet Düzeyinin Mesleki Görev Süresine Göre Dağılımı

Grafik 4. Memnuniyet Düzeyinin Mesleki Görev Süresine Göre Dağılımı

1.3. Eğitim Programı Değerlendirme

Raporun bu bölümünde, katılımcı öğretmenlerin eğitim programını yapı, içerik, süre planlama ve organizasyon gibi açılardan nasıl değerlendirdikleri analiz edilmiştir. İlk olarak, öğretmenlere 11 ifadeden oluşan 5’li Likert Tipi ölçek yöneltilmiştir (1= Hiç Katılmıyorum; 2= Katılmıyorum; 3= Kararsızım; 4= Katılıyorum; 5= Tamamen Katılıyorum). Katılımcı öğretmenlerin bu ölçeğe vermiş oldukları yanıtların ortalaması 5 üzerinden 4,54 olarak ölçülmüştür. Katılımcı öğretmenler, “İçerik ve eğitim süresi dengeli bir şekilde planlanmıştı” ifadesine 5 üzerinden 4,48; “İçerik ilgi çekici idi” ifadesine ise 5 üzerinden 4,56 puan vererek eğitim içeriğine yönelik değerlendirmelerini belirtmişlerdir. Benzer şekilde, “Eğitimin başında paylaşılan izlençe (eğitim akışı) eğitime hazır olmama yardımcı oldu” ifadesine 5 üzerinden 4,59 puan; “Eğitim öncesi yapılan bilgilendirme yeterli idi” ifadesine 5 üzerinden 4,47 puan vererek planlama ve organizasyon süreçlerine yönelik geri bildirimlerini sunmuşlardır. Katılımcı öğretmenlerin eğitim programına yönelik genel değerlendirmelerini içeren istatistiksel veri Grafik 5’te gösterilmiştir.

Eğitim Genel Değerlendirme

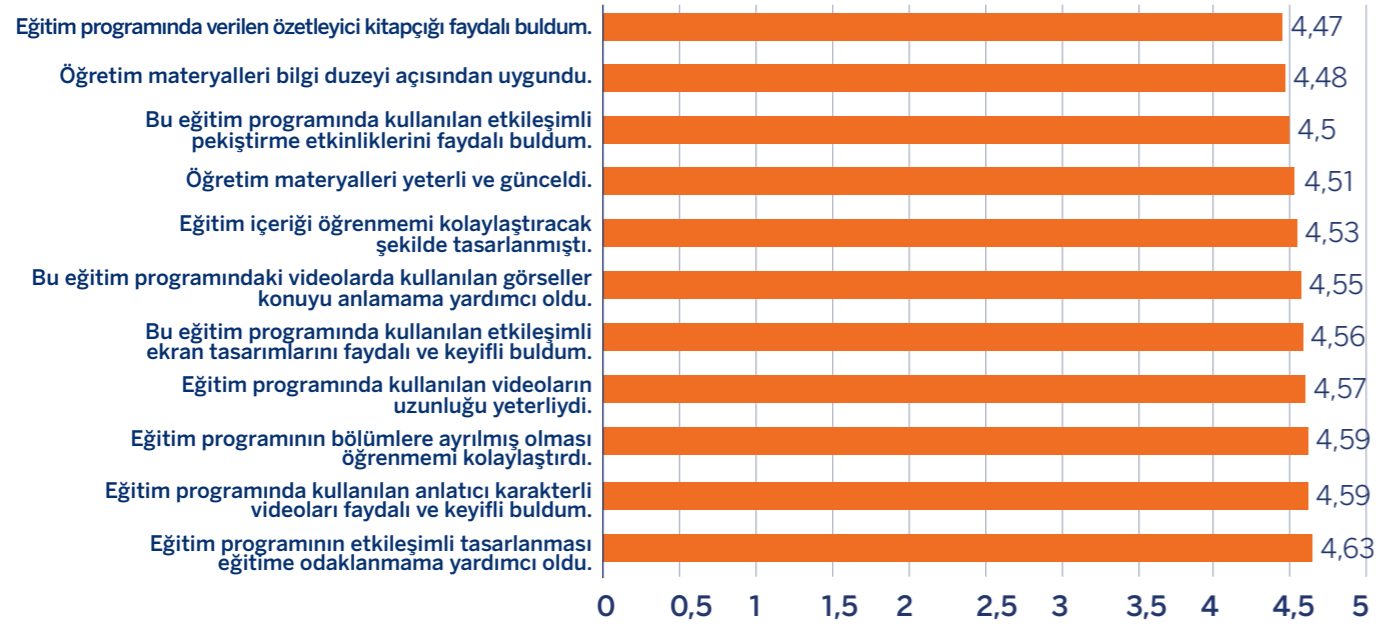

Grafik 5. Eğitim Değerlendirme

İkinci olarak, katılımcı öğretmenlere yine 5'li Likert Tipi 11 ifadeden oluşan bir ölçek sunulmuştur. Ölçekte yer alan ifadeler, uzaktan eğitim sürecine yönelik değerlendirmeleri içermektedir. Katılımcıların uzaktan eğitim sürecine yönelik değerlendirmelerini içeren istatistiksel veriler Grafik 6'da gösterilmiştir.

Eğitim Genel Değerlendirme

Grafik 6. Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Değerlendirmeler

Katılımcı öğretmenlerin uzaktan eğitim platformunda oluşturulan öğrenme materyalleri ve eğitim ortamına yönelik değerlendirmelerini içeren ifadelerine verdikleri puanlamanın ortalaması 5 üzerinden 4,59 olarak ölçülmüştür. Grafik 6'da da görüldüğü üzere katılımcı öğretmenler, "Bu eğitim programında kullanılan etkileşimli pekiştirme etkinliklerini faydalı buldum" ifadesini 5 üzerinden 4,58; "Bu eğitim programında kullanılan etkileşimli ekran tasarımlarını faydalı ve keyifli buldum" ifadesini 5 üzerinden 4,6 olarak derecelendirerek uzaktan eğitim platformunda deneyimledikleri süreci değerlendirmişlerdir. Benzer şekilde katılımcı öğretmenler, çevrim içi olarak tamamlanan eğitim programı materyallerine yönelik değerlendirmelerde de bulunmuşlardır. Nitekim,

"Bu eğitim programındaki videolarda kullanılan görseller konuyu anlamama yardımcı oldu" ifadesi 5 üzerinden 4,6; "Eğitim programında verilen özetleyici kitapçığı faydalı buldum" ifadesi ise 5 üzerinden 4,52 olarak derecelendirilmiştir. Eğitim değerlendirme anket formunda nicel soruların yanı sıra katılımcı öğretmenlerin eğitime yönelik geri bildirimlerini öğrenmek amacıyla bir açık uçlu soru da yöneltilmiştir. Katılımcıların "Son olarak tüm bu değerlendirmenin dışında eğitim programına ya da ÖRAV'a yönelik başka geri bildirimleriniz varsa, bizimle paylaşmanız kendimizi daha çok geliştirmemizi sağlayacaktır. Bunun için size şimdiden teşekkür ederiz" sorusuna verdikleri yanıtlar, bilgisayar destekli nitel yazılım programı MAXQDA'dan faydalanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların bu soruya vermiş oldukları yanıtlar üç ana başlık altında toplanmıştır:

1. ÖRAV'a yönelik geri bildirimler
2. Eğitim programının güçlü yönleri
3. Eğitim programının gelişime açık yönleri

1.3.1. ÖRAV'a Yönelik Geri Bildirimler

Eğitim programını tamamlayan okul öncesi öğretmenlerinin, eğitim değerlendirme anket formunun sonunda yer alan açık uçlu soruya verdikleri yanıtlarda ÖRAV'a yönelik geri bildirimleri aşağıda sıralanmıştır:

- "ÖRAV'daki ilk seminerimiz buydu, çok sevdim, mutlaka başka çalışmalara da katılacağım."
- "ÖRAV la tanıştığım için mutluyum. Bana çok şey katacak."
- "ÖRAV ailesinin yüz yüze eğitimlerini her zaman takip edip katılmaya çalışıyordum. Pandemi nedeniyle uzaktan eğitimine ilk defa katıldım her zamanki gibi ÖRAV ailesinin eğitim farkı, eğitim harikaydı. Bu seminer için bizleri sizlerle buluşturan ÖRAV ailesine MEB 'e emeği geçen herkese; Arzu YÜKSEL Hocama Ceyda ÇENGELKÖY Hocama da emeklerinden dolayı teşekkür ediyorum. Bu eğitimin tüm öğretmen arkadaşlarımıza da ulaşmasını isterim. Her şey için teşekkürler..."

- “Bu güzel eğitim için ÖRAV ailesine sonsuz teşekkürler bu eğitimlerin her zaman olduğu gibi diğer öğretmenlere de en kısa zamanda ulaşması dileğiyle..”
- “Şimdiye kadar aldığım eğitimlerin içinde en güzelleri ÖRAV eğitimleriydi. Uzaktan da olsa, bizlere eğitimden keyif alma duygusunu yine yaşattınız. Eğitimleriniz insanın içinde bir heyecan yaratıyor ve kafamızda kapalı olan ışıkları yakıyor. Çok teşekkürler.”
- “İyi ki varsın ÖRAV! Alanımla ve kişisel merakımla ilgili eğitimlerinize katılmaya devam edeceğim. Eğitimcilerimize sonsuz teşekkürler.”
- “Her aldığım ÖRAV eğitimleri gibi bu eğitimde mesleki yaşantıma çok katkısı olacağına inanıyorum. Emeği geçen tüm öğretmenlerimizin katkıları için çok teşekkür eder, başarılarından dolayı tebrik ederim.”
- “Daha önce neden tanışmadığımı dediğim bütün ÖRAV gönüllülerine emekleri için teşekkür ederim. Bir psikolojik danışman olarak eğitimde öğretmen sıfatını da taşıdığımızdan psikolojik danışmanlara yönelik olarak da hazırlanacak mesleki gelişime katkı sağlayacak içerikleri sabırsızlıkla bekliyorum, takipteyim.”
- “Neden sizlerle bu kadar geç tanıştım her şey için teşekkür ederim sayenizde yeni öğrenmeler kazandık artık takipteyiz.”

1.3.2. Eğitimin Güçlü Yönleri

Eğitim programını tamamlayan okul öncesi öğretmenlerinin eğitim değerlendirme anketi formunun sonunda yer alan açık uçlu soruya verdikleri yanıtlarda eğitimin güçlü yönlerine yönelik değerlendirmeler yer almaktadır. Katılımcı öğretmenlerin eğitimin güçlü buldukları yönlerine ilişkin değerlendirmeleri 4 ana kategori altında toplanmıştır:

- Yapı
- İçerik
- Kaynak
- Sosyal etki hedefi

Katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan hareketle bu 4 kategori altında yer alan kodlar ve katılımcı görüşleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tema	Kategori	Kod	Katılımcı İfadeleri
Eğitimin Güçlü Yönleri	Yapı	Etkileşimli Olması	“Daha öncede birçok eğitime katıldım. Özellikle pandemi döneminde ancak bu kadar kapsamlı etkileşimli bir eğitime ilk kez katıldığımı ve çok faydalı olduğunu fark ettim. Emekleriniz için çok teşekkürler çok faydalıydı.”
		Teknik Alt Yapı	“Yaşadığım sistemsel problem hemen dikkate alınıp çözümlendi. Eğitim programı anlaşılır ve keyifli biçimde planlanmıştı. Eğitim öğretmenleri aktif kılacak biçimde hazırlamıştı. Asenkron videoların süresi gayet yeterli ve etkileşimliydi. Arzu ve Ceyda hocalarımız samimi, olumlu-yapıcı ifadeler kullanarak öğretmenlerin eğitime keyifle katılımını sağladı. Her şey için çok teşekkür ederim.”
	İçerik	Akıcı Olması	“Sizlere çok teşekkür ederim eğitimlerinizin açık net ve gayet anlaşılır akıcı. Harikasınız çalışmalarınızda başarılar dilerim. Bu arada hocalarımız ve verdikleri pozitiflik ekrandan bile hissedilebiliyor harikasınız iyi ki buradayım iyi ki sizi keşfetmişim”
	Kaynak	Eğitimcinin Yetkinliği	“Eğitimci arkadaşlarımızın konuyu içten ve samimi bir şekilde anlatması konuya ilgilimi arttırdı. Bizleri aktif ve canlı tuttular. Çok teşekkür ediyorum. Emeğinize sağlık.”
	Sosyal Etki Hedefi	İhtiyaca Cevap Vermesi	“Toplumumuz da büyük sorun olan cinsiyetçilikle ilgili hatalı tutum ve davranışları okulöncesiinden başlayarak çözümlememize yönelik yapılan çok etkili bir eğitimdi.”
		Farkındalık Yaratması	“Çok teşekkür ederiz. Atladığımız bir sürü detayı sayenizde fark ettim. Devam etmesi dileği ile son olarak görevli arkadaşlarımız çok içtendi çok güler yüzlü ve çok yapıcı idi. Hevesle katıldım teşekkürler kendilerine de.”
Mesleki Gelişime Katkı Sağlaması		“Mesleki ve kişisel gelişimimizi destekleyen bu eğitimlerinizi oldukça yararlı buluyor, teşekkür ediyorum.”	

Tablo 2. Eğitim Programının Güçlü Yönleri

1.3.3. Eğitim Programının Gelişime Açık Yönleri

Son olarak, katılımcı öğretmenlerin yukarıda bahsedilen açık uçlu soruya verdikleri yanıtlarda eğitim programının yapısı, içeriği ve planlama süreçlerine yönelik beklentilerini ve önerilerini dile getirdikleri saptanmıştır. Bu beklentiler ve öneriler ise eğitim değerlendirme eğitim programının gelişime açık yönleri başlığı altında ele alınmıştır. Eğitim programının yapısı, içeriği ve eğitimin planlama süreçlerine yönelik beklentiler ve öneriler katılımcı ifadeleri ile birlikte aşağıda yer alan tabloda paylaşılmıştır. Eğitim programının yapısına yönelik geri bildirimlere bakıldığında öğretmenlerin daha aktif olarak katılacakları oturumlar planlanması yönünde beklentileri öne çıkmaktadır. Eğitim programının içeriğine yönelik öneriler farklı branşlarda görev yapan öğretmenlerin de bu eğitim programına katılabilmelerinin sağlanması etrafında toplanmaktadır. Katılımcı öğretmenler, değerlendirme anketinde gelecek yıl proje döneminde eğitim programına özellikle sınıf öğretmenlerinin de dâhil edilmesi yönünde görüşlerini dile getirmişlerdir. Buna ek olarak, eğitim programının içeriğine yönelik bir diğer öneri ise öğrencileri tanımaya yönelik resim analizi uygulamasıdır. Eğitim tasarımı yönelik beklentiler ve öneriler 3 farklı kod altında toplanmıştır: Öğrenme ortamı, öğrenme materyalleri ve grup çalışmaları. Bu bağlamda, katılımcılar senkron oturumların farklı bir platformda gerçekleştirilmesi yönünde önerilerde bulunmuşlar; erken çocukluk dönemine ilişkin daha fazla kaynak ve öğrenme materyali sunulması gerektiğini vurgulamışlar; grup çalışmalarının farklı bir şekilde planlanması yönünde geri bildirimde bulunmuşlardır. Son olarak, katılımcı öğretmenlerin eğitim programının planlama ve organizasyon süreçlerine dair beklenti ve önerileri eğitim süreleri, MEB ile daha fazla iş birliği ve programın daha geniş bir sosyal etkiye sahip olması adına tanıtım faaliyetlerine yer verilmesi yönünde olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların açık uçlu soruya verdikleri yanıtlardan hareketle elde edilen kategori ve kodlar katılımcı ifadeleriyle Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tema	Kategori	Kod	Katılımcı İfadeleri
Eğitim Programının Gelişime Açık Yönleri	Yapı	Yüz yüze	"Eğitimlerin daha sık ve yüz yüze önceden belirlenen anket çalışması sonuçlarına göre ihtiyaca yönelik olarak yapılması güzel olacaktır."
		Etkileşimli	"Katılımcılara daha çok paylaşım imkânı sunulabilir."
	İçerik	Farklı Branş	"Sınıf öğretmenlerine de ulaşmanızı çok isterim. Çocuklara karşı inanılmaz yaklaşımlar duyuyorum. Şöyle olabilir diye aklıma geldi. Seminer dönemlerinde okulların rehberlik öğretmenleri bu eğitimleri ve çalışmalarını tüm okula yaptırabilir diye düşünüyorum. Ya da seminer döneminde okullarda çevrim içi şekilde siz verebilirsiniz, rehberlik öğretmenleri eğitimleri ve grup çalışmalarını yönetebilir."
		Resim Analizi	"Öğrenciyi tanımaya yönelik etkinlikler resim analizi semineri olursa okul öncesi sınıf yönetimi ve öğrencileri çok yönlü tanımak için etkili olacağını düşünüyorum."
	Tasarım	Öğrenme Ortamı	"ÖRAV çok güzel fakat senkron eğitim esnasındaki ses kamera yani farklı bir uygulama ile senkron oturum güzel olur."
		Öğrenme Materyalleri	"Erken çocukluk dönemine ait çok fazla içerik var. Değerlendirilip daha fazla içeriğe sahip olacağımız sunumlar istiyoruz."
		Grup Çalışmaları	"Öncelikle emeği geçen herkese teşekkür eder saygı sunarım. Grup çalışmaları farklı şekilde planlanabilir."
	Planlama	Süre	"Eğitim saati konusunda geri bildirimde bulunmak istiyorum, küçük ve hareketli çocuğu olan ebeveynler için iki buçuk saat çok uzun bir zaman dilimi o yüzden senkron eğitimlerin bir saati geçmemesi gerektiğini düşünüyorum."
		MEB İş Birliği	"MEB ile daha çok iş birliği yaparak eğitimlerin herkes tarafından duyulmasını sağlayabilirsiniz."
		Tanıtım	"Daha çok öğretmene ulaşmamız için daha çok reklam ve tanıtım kampanyası yapılabilir ya da Milli Eğitimlere duyuru yapılması için yazı gönderilebilir. ÖRAV'dan haberi bile olmayan çok öğretmen var."

Tablo 3. Eğitim Programının Gelişime Açık Yönleri

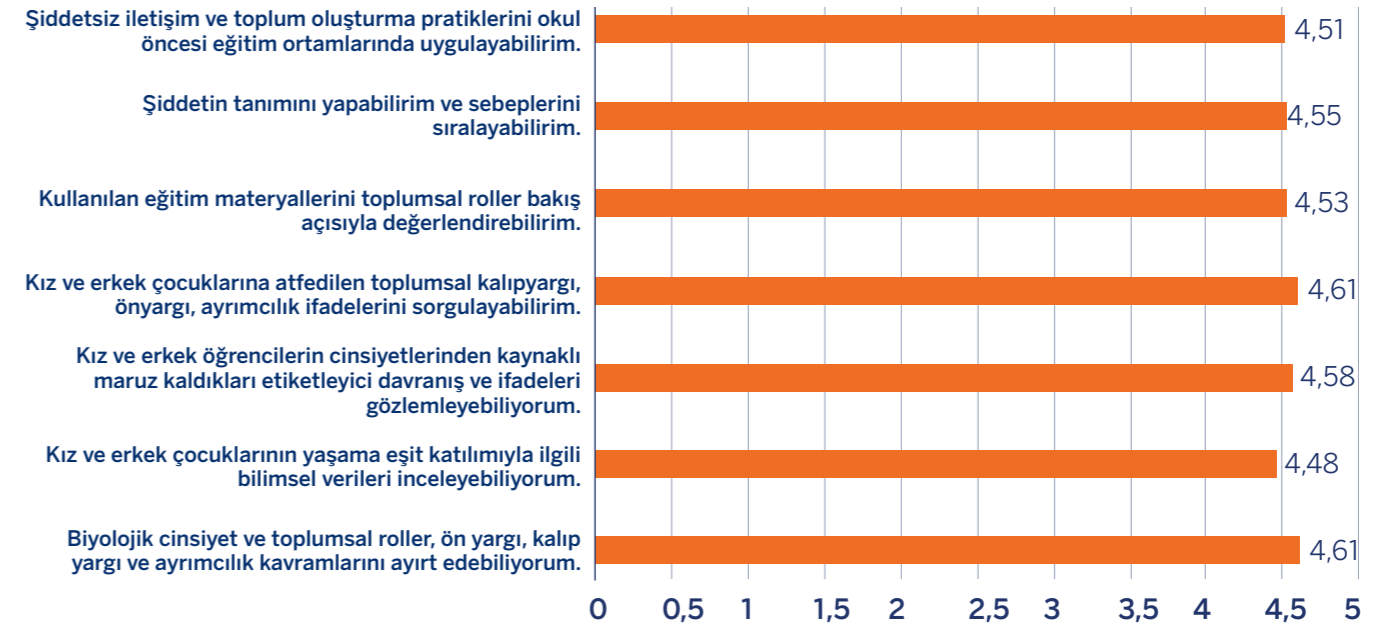
2. Eğitim Programının Öğretmen Üzerindeki Etkisi

EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitiminin katılımcı öğretmenler üzerindeki etkisini anlamak amacıyla hem nicel hem de nitel araştırma tekniklerinin bir arada kullanıldığı bir izleme ve değerlendirme süreci gerçekleştirilmiştir. Raporun bu bölümünde, eğitim programının bilgi ve tutum düzeyinde öğretmenler üzerindeki etkisine yönelik analizler yer almaktadır. Bu doğrultuda, eğitim değerlendirme anketi, öğretmen ön-test ve öğretmen son-test formlarında katılımcıların Likert Tipi ölçeklere ve açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar ve odak grup çalışması sonrasında elde edilen veriler üzerinden program kazanımları ve bu kazanımları öğretmenlerin sınıf ortamlarına ne düzeyde taşıdıkları ele alınacaktır.

2.1.1. Toplumsal Rollerin Eşit Katılımı

EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitiminin temel hedeflerinden biri katılımcı öğretmenlerin toplumsal rollerin eşit katılımına dair bilgi düzeyinde farkındalık kazanmalarını sağlamaktır. Bu bağlamda, katılımcı öğretmenlere eğitim değerlendirme anket formunda 14 ifadeden oluşan 5'li Likert Tipi ölçek yöneltilmiştir. Katılımcıların bu ölçeğe verdikleri yanıtların ortalaması 5 üzerinden 4,55 olarak hesaplanmıştır. Eğitim programının öğretmen üzerinde bilgi düzeyindeki etkisine yönelik istatistiksel veriler Grafik 7 ve Grafik 8'de gösterilmiştir.

Toplumsal Rollerin Eşit Katılımı I

Grafik 7. Toplumsal Rollerin Eşit Katılımı I

Toplumsal Rollerin Eşit Katılımı II

Grafik 8. Toplumsal Rollerin Eşit Katılımı II

Yukarıda verilen Grafik 7 ve Grafik 8 eğitim programının hedef kazanımlarından biri olan toplumsal rollerin eşit katılımına dair ifadelerin yer aldığı ölçeğe ait istatistiksel verileri içermektedir.

Bu verilerden hareketle katılımcı öğretmenlerin eşit toplumsal roller, kapsayıcılık, erken çocukluk döneminde ön yargı karşıtı bir programın nasıl geliştirileceğine dair temel bir farkındalık kazandıklarını söylemek mümkündür. Örneğin, katılımcı öğretmenler “Biyolojik cinsiyet ve toplumsal roller, ön yargı, kalıp yargı ve ayrımcılık kavramlarını ayırt edebiliyorum” ifadesini 5 üzerinden 4,61; “Kapsayıcılığı azaltan etmenlerin neler olduğunu biliyorum” ifadesini ise 5 üzerinden 4,41 olarak puanlamışlardır. Ayrıca bu ölçekte eğitim programı kazanımlarını tutum boyutunda ele alan ifadeler de yer almaktadır. Nitekim, “Sınıfımda kız ve erkek öğrencilerin karar alma süreçlerine eşit katılımını sağlamanın yollarını biliyorum” ifadesi 5 üzerinden 4,64; “Sınıfta olumlu düşünmenin, olumlu dilin, tutum ve davranışların, şiddet davranışlarını azaltmadaki etkisini biliyorum” ifadesi ise 5 üzerinden 4,69 olarak derecelendirilmiştir. Bu ifadeler verilen yanıtlar, öğretmenlerin eğitim programından elde ettikleri kazanımları sınıf ortamına taşıdıklarının bir göstergesidir.

Eğitim programının öğretmen üzerindeki etkisini kapsamlı bir şekilde ele almak amacıyla katılımcılara eğitim değerlendirme anket formunda iki farklı açık uçlu soru yer almaktadır:

- Bu eğitim sizde neyi değiştirmeye aday olabilir? Örneğin bu eğitimden sonra neyi farklı yapacaksınız?
- Bu eğitim sonrası hangi uygulamaları öğrencilerinizle hemen deneyimlemek istersiniz?

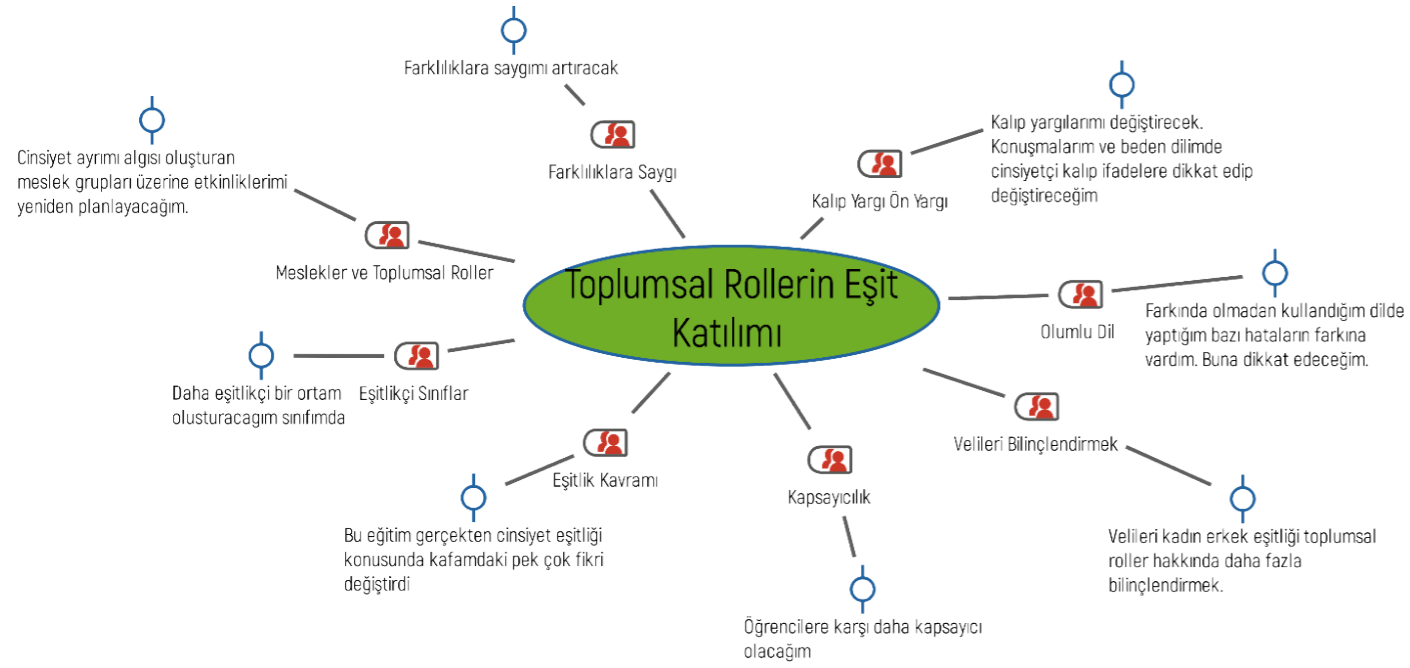
Bu iki açık uçlu sorunun birincisi eğitim programının öğretmen üzerindeki etkisini anlamayı; ikincisi ise katılımcı öğretmenlerin eğitim aracılığıyla elde ettikleri kazanımları mesleki pratiklerine nasıl dâhil edeceklerini/ettiklerini anlamaya yöneliktir. Katılımcıların bu iki açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar, bilgisayar destekli nitel yazılım programı MAXQDA'dan faydalanılarak analiz edilmiştir.

2.1.2. Eşit Bir Toplumun İnşasında Öğretmenin Rolü

Eğitim değerlendirme anketinde katılımcıların “Bu eğitim sizde neyi değiştirmeye aday olabilir? Örneğin bu eğitimden sonra neyi farklı yapacaksınız?” sorusuna verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde toplumsal değişim ve dönüşüm süreçlerine uyum sağlama ve bu gelişmelere öncülük etme hususunda öğretmenin üstlendiği rol ön plana çıkmaktadır. Katılımcı öğretmenler, tamamladıkları eğitim programı aracılığıyla elde ettikleri kazanımları hem mesleki hem de kişisel yaşamlarında gündelik pratiklerine yansıtmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, öğretmenler eşitliğe dair elde ettikleri kavrayışı hem sınıf ortamında öğrencilerine hem de velilere aktarmayı temel amaç edindiklerini vurgulamışlardır. Dolayısıyla EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitiminin öğretmenin mesleki ve kişisel gelişim süreçlerindeki etkisi bir bütün olarak düşünülmelidir.

Katılımcı öğretmenler, eğitim programı aracılığıyla eşitliğe dair temel bir kazanım elde ettiklerinin altını çizmişlerdir. Öğretmenler aynı zamanda eşit bir toplumun inşa edilmesinde temel unsurların neler olduğuna yönelik açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu bağlamda, eğitim programını tamamlayan öğretmenler, elde ettikleri kazanımları toplumsal rollerin eşit katılımının sağlanması için hem mesleki hem de kişisel yaşamlarında nasıl ve hangi alanlarda uygulayacaklarına ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir. Katılımcıların “Bu eğitim sizde neyi değiştirmeye aday olabilir? Örneğin bu eğitimden sonra neyi farklı yapacaksınız?” sorusuna verdikleri yanıtlar MAXQDA aracılığıyla analiz edilerek 8 farklı kategori belirlenmiştir:

- Olumlu dil kullanımı
- Eşitlik kavramı
- Eşitlikçi sınıflar
- Kapsayıcılık
- Farklılıklara saygı
- Ön yargı ve kalıp yargılar
- Meslekler ve toplumsal roller
- Velileri bilinçlendirmek

Şekil 2. Toplumsal Rollerin Eşit Katılımı

EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitimini tamamlayan öğretmenler, mesleki yaşamlarında sınıf ortamında öğrencileriyle kullandıkları dile daha fazla dikkat edeceklerini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, öğretmenler eğitim programı öncesinde farkında olmadan toplumsal rollere ilişkin kalıp yargıları dil aracılığıyla yeniden ürettiklerini ancak katılmış oldukları eğitim sonrasında kullanılan dil ile toplumsal rollerin eşit katılımı arasındaki ilişkiye dair farkındalık kazandıklarını vurgulamışlardır. Eğitim programının öğretmenlerin sınıf ortamında kullandıkları dil kullanımı üzerindeki sosyal etkisine yönelik katılımcı görüşleri aşağıda paylaşılmıştır:

- "Çocuklar ile iletişim dilime yeni cümleler ve yeni kelimeler eklemem gerektirdiğini gördüm. Dilimi nasıl değiştirebileceğimi keşfettim."
- "Farkında olmadan kullandığım dilde yaptığım bazı hataların farkına vardım. Buna dikkat edeceğim."
- "Öğrencilerime karşı olumlu dil kullanacağım. Yanlış davranışlara karşı olumlu tavır sergileyerek, fırsat eşitliğine daha da çok önem vereceğim."
- Sınıfta kullandığım dilde değişiklikler yapacağım. Bu eğitim ben de çok önemli farkındalıklar oluşturdu."
- "Cinsiyet rollerine karşı daha dikkatli ve hassas olmayı, olumlu dil kullanmayı listemin başına aldım."

Katılımcı öğretmenler aynı zamanda eğitim programı aracılığıyla eşitlik kavramına dair temel bir kavrayış edindiklerini ve eğitim programı süresince elde ettikleri bu teorik bagajın, eşitlikçi sınıflar oluşturma noktasında bir rehber niteliği taşıdığını vurgulamışlardır. Eğitim programını tamamlayan okul öncesi öğretmenlerinin eşitlik kavramına dair elde ettikleri kazanımlara ilişkin görüşleri aşağıda paylaşılmıştır:

- "Bu eğitim gerçekten cinsiyet eşitliği konusunda kafamdaki pek çok fikri değiştirdi."
- "Cinsiyet yaklaşımlarına karşı tutumlarımda dikkatli olmama rağmen yine de çok şey öğrendim bu konuda üzerine ekleyerek ilerleyeceğim bir iletişimim olacak."
- "Toplumsal rollere ve eşitliğe dair bakış açımı zenginleştirdi."

Eğitim programını tamamlayan öğretmenler, eşitlik kavramına dair elde ettikleri teorik kazanımları sınıf ortamına taşımaya yönelik planlamalar gerçekleştirdiklerini dile getirmişlerdir. Bu bağlamda, sınıf içinde gerek serbest zaman etkinliklerini gerekse eğitim uygulamalarını eşitlik ilkesi çerçevesinde yeniden düzenlemeye başladıklarını vurgulamışlardır. Öğretmenlerin eğitim programı sonunda eşitlikçi bir sınıf ortamı oluşturmaya dönük hedeflerini içeren katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir:

- "Öğrendiklerimin hepsini sınıfta uygulayarak kendi öğrenmemi de kalıcı hale getirmek için sabırsızlanıyorum."
- "Bütün çocukların sınıf ortamında eşit düzeyde özgür olmasını sağlamaya çalışacağım."
- "Sınıf düzenimi değiştireceğim, güçlü kadın figürleri olan hikâyeler okuyacağım."
- "Ben dilinin çocuklar üzerindeki farklılıkları gözlemleyeceğim. İdeal ve eşitlikçi bir sınıf ortamı için gerekli düzenlemeleri yapacağım."
- "Sınıf içindeki cinsiyetçi ayrıma yol açabilecek oyuncak ve merkezlerde düzenlemeler ile başlamayı planlıyorum."

Eğitim programını tamamlayan öğretmenler, okul öncesi eğitimde eşitlikçi bir sınıf ortamı oluşturmanın üç temel sacayağı olduğunu ifade etmişlerdir:

- Toplumsal rollere ilişkin ön yargı ve kalıp yargıların ortadan kaldırılması
- Farklılıklara saygı
- Kapsayıcılık

Katılımcı öğretmenlerin, eğitim programı sonunda eşitlikçi bir sınıf ortamı inşa etmek adına ön yargı ve kalıp yargıların ortadan kaldırılması adına uygulamaya

koydukları ve gerçekleştirmeyi planladıkları mesleki pratiklere dair görüşleri aşağıdaki gibidir:

- “Kalıplaşmış cümleleri kullanmamaya özen göstereceğim, ön yargılı bakış açılarımızı değiştirmeyi hedefliyorum.”
- “Ön yargıları ortadan kaldırmak için yapılacak çok şey olduğunu ve bunun bir parçası olabileceğimi gördüm.”
- “Aldığım bu eğitimin fark etmediğim normalleşmiş ön yargılarımı keşfetme, değiştirme ve yeni normaller bulmamda katkı sağlayacağını düşünüyorum artık kendime de dışarıdan bakıp önyargılarımı yakalayacağım.”

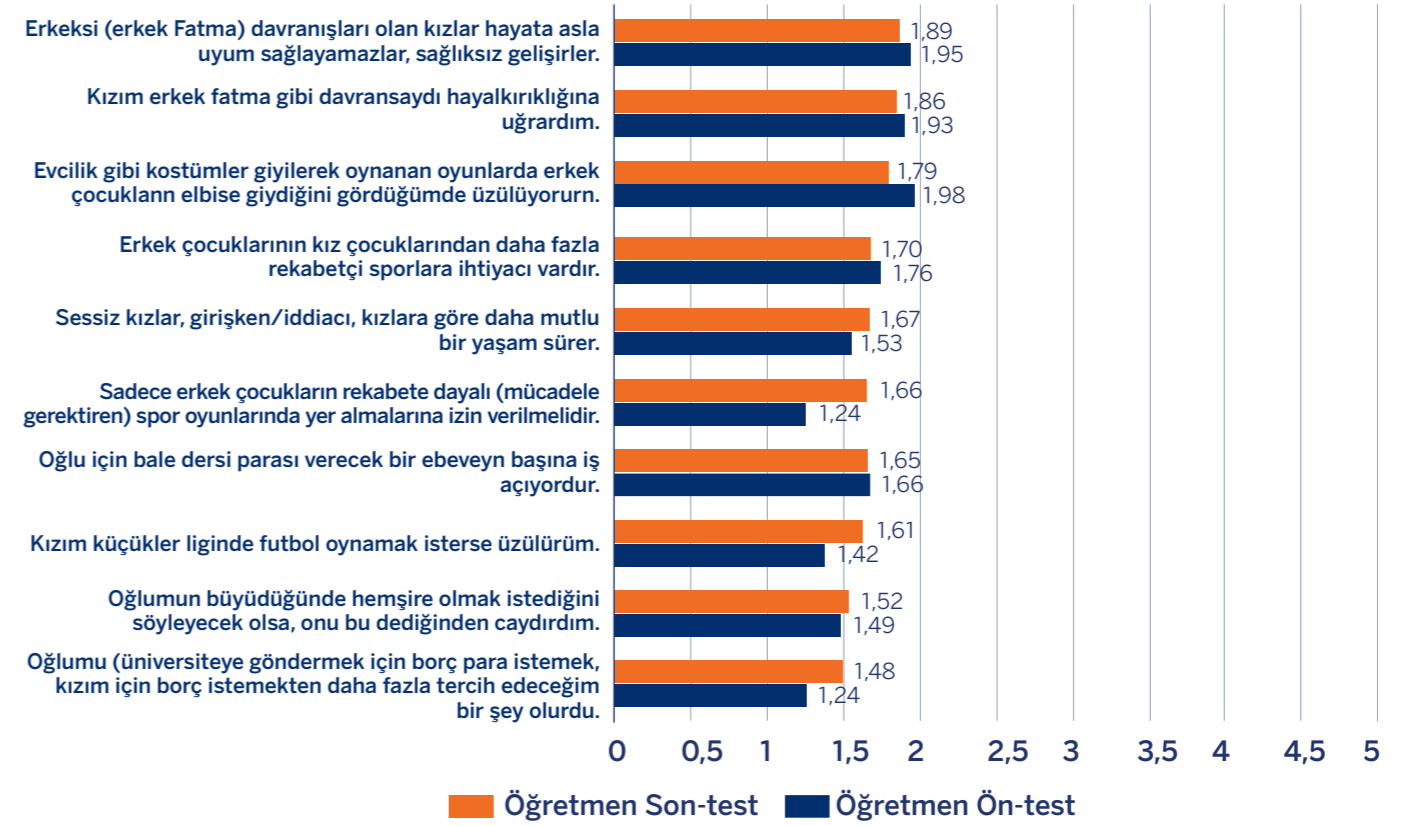
Son olarak, katılımcı öğretmenlerin, farklılara saygı ve kapsayıcılık çerçevesinde eşitlikçi bir sınıf ortamı oluşturmak adına uygulamaya başladıkları ve eylem planlarına dâhil ettikleri pratiklere dair görüşleri aşağıda paylaşılmıştır:

- “Bu eğitim daha ılımlı daha kapsamlı bir öğretmen olma isteği yarattı bende.”
- “Öğrencilere karşı daha kapsayıcı olacağım.”
- “Hem özel hayatımda hem de öğretmenliğimde farklılıklara saygım artacak.”
- “Farklılıklara saygı ve tahammül düzeyinde artış.”

2.2. Hedef Kazanımlar

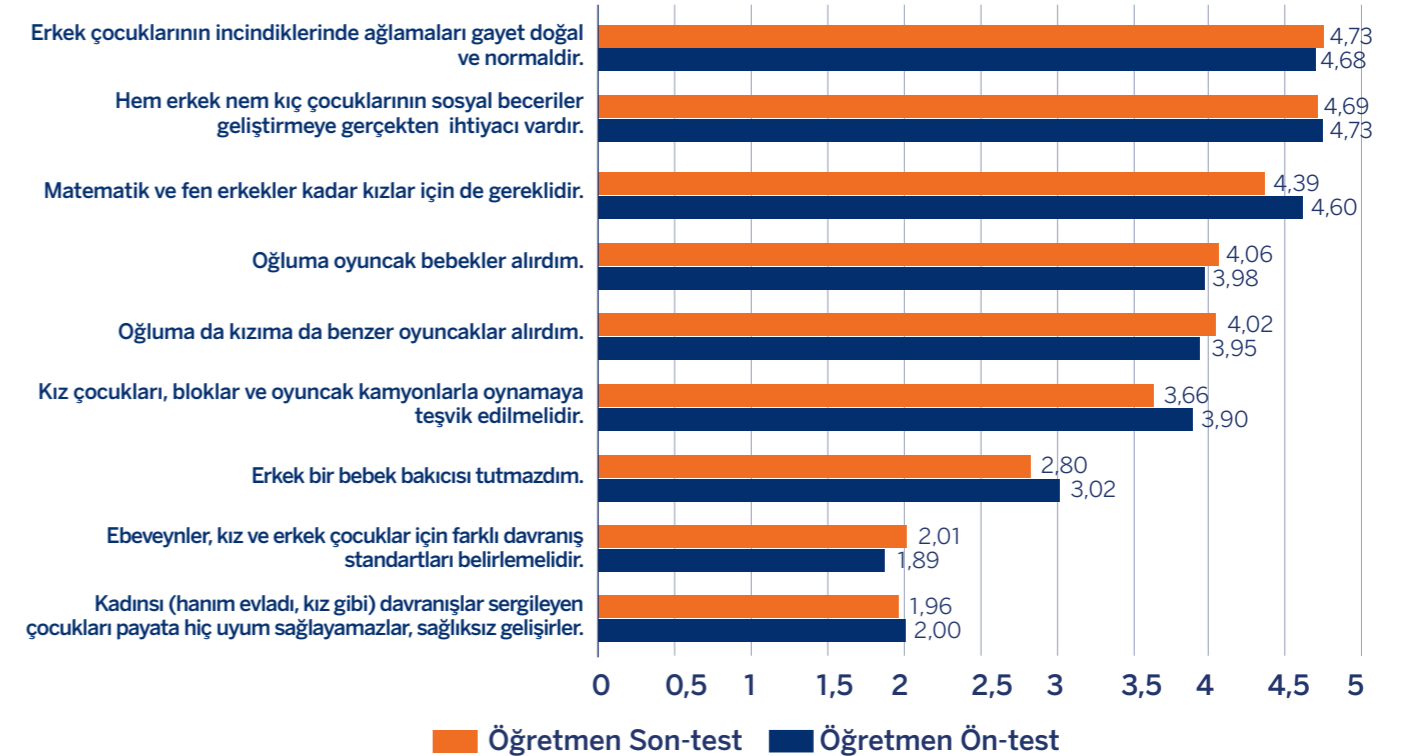
Eğitim programının öğretmenlerin mesleki gelişim üzerindeki etkisini anlamak amacıyla eğitim değerlendirme anketinin yanı sıra ön-test ve son-test uygulamaları, odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. İlk olarak ön-test ve son-test uygulamalarında BUYEM danışmanlığında hazırlanan “Çocuk Yetiştirme Cinsiyet Tutumları Ölçeği” ve “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği” katılımcılara yöneltilmiştir. Ön-test ve son-test formlarında aynı zamanda eğitim programının ana başlıkları olan Sosyal Gelişimde Çevrenin ve Kültürün Etkisi, Şiddet Olgusu ve Şiddet Türleri temalarına ve katılımcıların sınıf ortamında karşılaştıkları problemlere yönelik sorular da yer almaktadır. Raporun bu bölümünde, katılımcı öğretmenlerin ön-test ve son-test formlarına verdikleri yanıtlar ve odak grup çalışmasından elde edilen verilerden hareketle eğitim programının sosyal etki hedeflerine ilişkin veriler ele alınacaktır. Bu bağlamda ilk olarak, öğretmen ön-test ve öğretmen son-test formlarında yer alan tutum ölçeklerine yönelik analizler paylaşılacaktır.

Çocuk Yetiştirme Cinsiyet Tutumları Ölçeği I

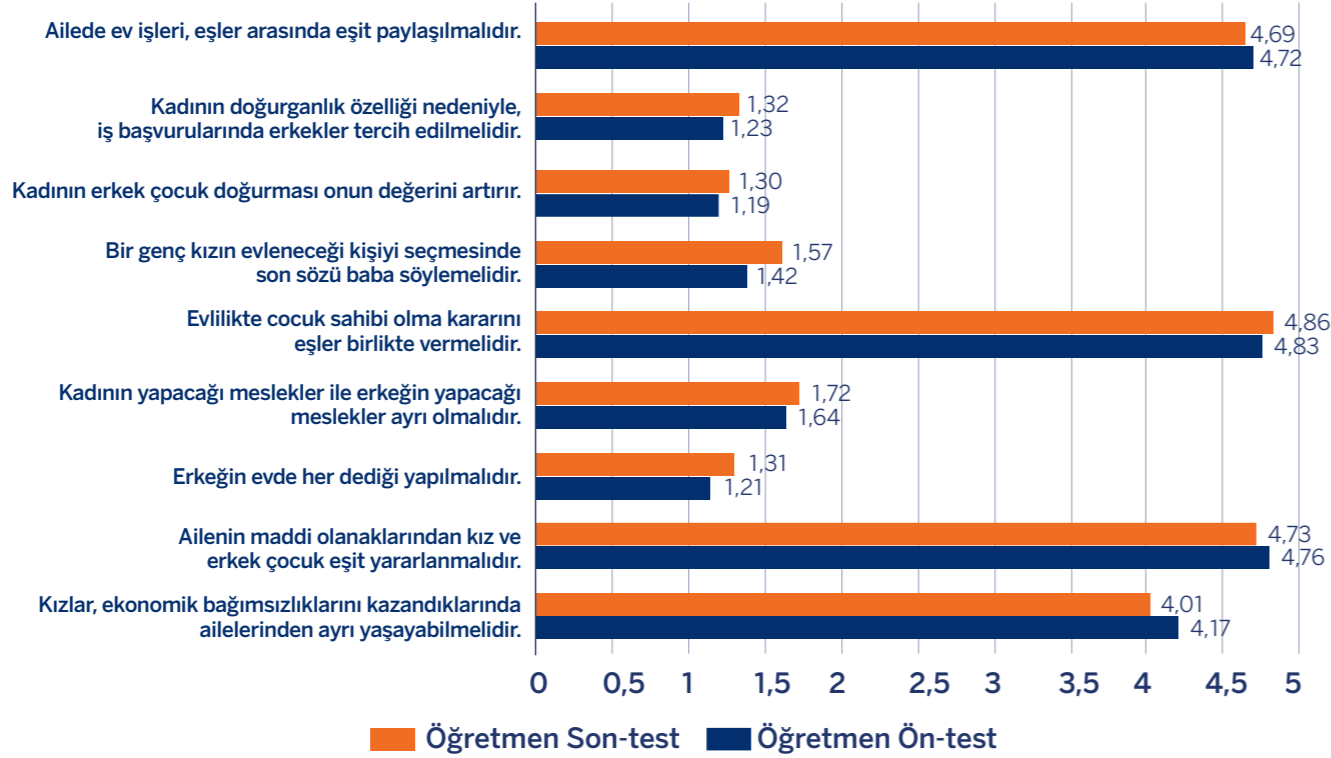
Grafik 9. Çocuk Yetiştirme Cinsiyet Tutumları Ölçeği I

Çocuk Yetiştirme Cinsiyet Tutumları Ölçeği II

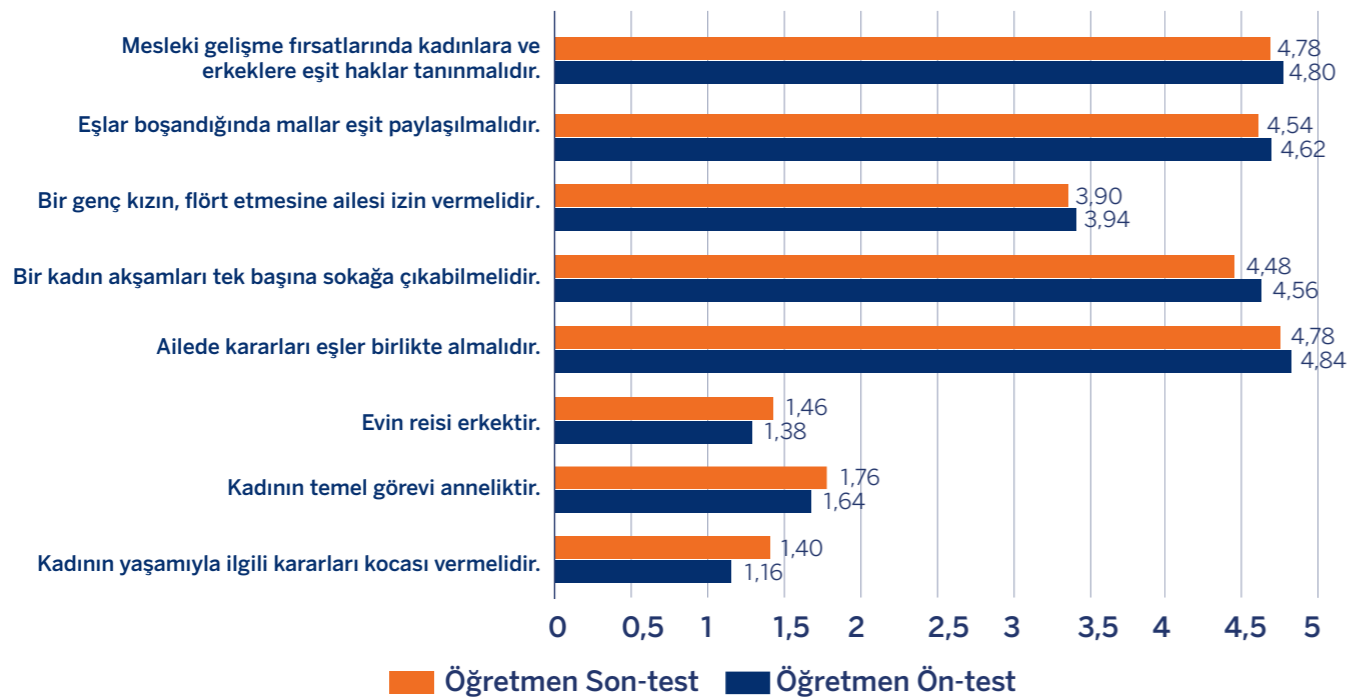
Grafik 10. Çocuk Yetiştirme Cinsiyet Tutumları Ölçeği II

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği I

Grafik 11. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği I

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği II

Grafik 12. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği II

Grafik 9 ve Grafik 10, öğretmenlerin ön-test ve son-test formlarında yer alan çocuk yetiştirme cinsiyet tutumları ölçeğine; Grafik 11 ve Grafik 12 ise toplumsal cinsiyet rollerini tutum ölçeğine verdikleri yanıtlara dair istatistiksel verileri içermektedir. Bütünsel olarak ele alındığında ön-test ve son-test sonuçlarının birbirine yakın olduğu ölçülmüştür. Bu durumu, öğrenmenin bir tür deneyim süreci olması ile açıklamak mümkündür. Barbara J. Braham (1998) öğrenme sürecinin beş evreden oluştuğunu ortaya koymuştur.

1. *Bilinçsiz-yetersizlik*: Öğrenmenin bu evresinde birey bilginin varlığından habersizdir ve bu evre bilginin kullanılmadığı aşamadır.
2. *Bilinçli -yetersizlik*: Bu evrede birey, bilginin varlığından haberdardır. Bilinçli yetersizlik evresi bilginin kullanılmadığı aşamadır.
3. *Bilinçli-yeterlilik*: Öğrenmenin bu evresinde birey bilginin varlığından haberdardır ancak bu aşamada bilginin otomatik olarak kullanılmamaktadır.
4. *Bilinçsiz-yeterlilik*: Bu evrede birey bilginin varlığından haberdardır. Bu evre, bilginin otomatik olarak kullanılabilirdiği aşamadır.
5. *Uсталık*: Bireyin öğrenme sürecinde zaman zaman çıkışlar meydana gelir, bunun ardından platolar (öğrenme sürecinin otomize olması) meydana gelir.

Bu bağlamda, öğretmen ön-test ve son-test sonuçlarının birbirine yakın olmasını katılımcıların bilinçli-yeterlilik evresini tamamlamalarıyla açıklamak mümkündür. Buna ek olarak, toplumsal anlamda eşitliğin tesis edilmesinde ve her bireyin toplumsal rollerini eşit katılımı ilkesini benimseyerek yaşam pratiği haline getirmesinde eğitim başta olmak üzere ekonomi, hukuk, medya ve diğer tüm sosyal kurumların bu amaç doğrultusunda programlar geliştirmeleri ve sürdürülebilir projeler üretmeleri hayati bir öneme sahiptir.

2.2.1. Sosyal Gelişimde Kültürün ve Çevrenin Etkisi

EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitiminin temel hedef kazanımlarından biri öğretmenlerin sosyal gelişimde çevrenin ve kültürün etkisine dair bir kavrayış elde etmelerini sağlamaktır. Eğitim programının hedef kitesini oluşturan okul öncesi öğretmenlerine hem öğretmen ön-test hem de son-test formlarında “Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için okul öncesi dönem çocukları ile çalışmalar yapılması uygun mudur? Eğer bu yaş grubunda bulunan çocuklarla okullarda yapılabilecek çalışmalar olduğunu düşünüyorsanız, bu çalışmalar nasıl olmalıdır? Örneklerle açıklar mısınız?” sorusu açık uçlu olarak yöneltilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin, sosyal gelişimde kültürün ve çevrenin etkisine yönelik görüşlerini öğrenmek amacıyla yöneltilen bu soruya verilen yanıtlarda iki temel örüntü yer almaktadır. İlk olarak, hem ön-test hem de son-test formunda öğretmenler toplumsallaşma sürecinin ilk basamağını oluşturan aile kurumunda eşitliği merkeze alan bir çocuk yetiştirme pratiği benimsenmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır. Buna paralel olarak, bir yandan okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilecek eşitliği merkeze alan çalışmaların önemini altını çizmişler; bir yandan da bu sürece ebeveynlerin de dâhil edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, toplumsal anlamda eşitliğin tesis edilmesinde veli- okul iş birliğinin önemini vurgulamışlardır. İkinci olarak, katılımcı öğretmenler toplumsallaşma sürecinde okulun ve eğitimin rolüne dikkat çekerek okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılacak çalışmalarda sınıf içi ve serbest zaman etkinliklerinde kullanılan kitap, eğitici video, oyun ve öğrenme merkezlerinin eşitlik ilkesine göre yeniden düzenlenmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir. Bu anlamda ön-test ve son-test sonuçları arasında bir paralellik söz konusu olsa da odak grup çalışmasından elde edilen veriler göstermektedir ki eğitim programını ve mentorluk sürecini tamamlayan öğretmenler öğrenme merkezlerini yeniden düzenlediklerini ifade etmişlerdir. Örneğin Kütahya’da özel eğitim alanında görev yapan bir katılımcı öğretmen, eğitim programı sonunda oyun ve öğrenme merkezlerini toplumsal rollere dair kalıp yargılardan uzak bir şekilde nasıl yeniden düzenlediğini şu sözleri ile ifade etmiştir:

“Eğitimde siz fiziksel çevrenin öneminden bahsetmişsiniz. Sınıfımızda bizim öğrenme merkezlerimiz var. Eskiden buraların adı köşe idi şimdi öğrenme merkezi oldu son 10 yıldır. Önceden sınıfımızda bu öğrenme merkezleri keskin çizgilerle ayrılmıştı. Mesela bir mutfak tezgâhı vardı tezgâhın üzerinde bulaşık süngeri bulaşık teli ve tabak çanak vardı. Eğitim sonrasında onları bayağı bir değiştirdik. O mutfak eşyalarını tamamen oradan aldık. Dediğim gibi ben özel eğitimde görev yapıyorum, okulumuzda bir tane kız öğrenci var ve konuşabiliyor. Onu sınıfımıza alıp bu mutfak tezgâhının olduğu yere tamir malzemeleri koyduk. Öğrencimiz bunların burada ne işi var diye sordu önce. Biz de seni zaten bunun için buraya getirdik dedik. Sonra da onunla bu tamir tezgâhının burada olup olmayacağına dair sohbet ettik. Daha sonra bu dediğim tamir merkezine kapı kilidi falan getirdik. Biz herhangi bir tamirat gerektirdiği zaman o kız öğrencimizi çağıracağız diye bir mizansen kurguladık. Biz de işte haberdar ettik o öğrencimizi. Dediğim bu mizansenin yaşanması kız öğrencimizin gelip kapıyı tamir etme oyunu çok hoşuna gitti. Diğer öğretmen arkadaşlarımda da çok hoşuna gitti.”

Eğitim programını ve mentorluk sürecini tamamlayan öğretmenler ile gerçekleştirilen odak grup çalışmasında elde edilen verilere göre mentorluk programı kapsamında gerçekleştirilen kitap değerlendirme çalışması öğretmenlerin hem kişisel hem de mesleki yaşamlarında toplumsal rollere dair kalıp yargıların nasıl yeniden üretildiğine dair farkındalık kazandırdığına işaret etmektedir. Öğretmenler, eğitim programı sonrasında izledikleri dizilerden filmlere; okudukları kitaplara değin bütün kültürel üretimlerdeki anlatıları toplumsal rollerin eşit katılımı filtresinden geçirerek ele aldıklarını dile getirmişlerdir. Mentorluk programı kapsamında gerçekleştirilen kitap değerlendirme çalışmalarının katılımcı öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişim süreçleri üzerindeki etkisine dair katılımcı ifadeleri aşağıda paylaşılmıştır:

“Eğitimden sonra gerek sınıfımda okuduğumuz hikâyelerin anlatım üslubu boyutunda gerekse aldığım eğitimin kendi hayatımda çok büyük farkındalık yarattı. Hani okuduğum kitaplar izlediğim filmler diziler, Bu yapımlardaki üretimlerdeki dayatmalar roller... Bunların farkına vardım o bilinçle izlemeye başladım. Uyandırm diyebilirim ya gerçekten uyandırdım ya. Hani esprili bir dille ifade etmek gerekirse Pamuk Prensesmişim uyanmışım uyandırılmışım gibi hissettim bu eğitimden sonra.”

Katılımcı öğretmenler, okul öncesi dönem çocuklarıyla toplumsal rollerin eşit katılımını merkeze alan çalışmalar yürütürken kullanılan eğitim materyallerinin seçiminin önemine dikkat çekmişlerdir. Örneğin, odak grup çalışmasına katılım gösteren 15 yıl mesleki deneyime sahip okul öncesi öğretmeni, eğitim programı aracılığıyla edindiği kazanımları sınıf ortamına taşıyarak mesleki pratiklerini eşitlik ilkesiyle yeniden gözden geçirdiğini şu sözleriyle ifade etmiştir:

3. Mentorluk Programı

Yetişkin eğitimini örgün eğitimden büyük ölçüde ayıran belirli özellikler vardır (Knowles, Holton ve Swanson, 2015). Bu bağlamda, çoğu yetişkin eğitimi programı bir zorunluluk teşkil etmediği için, katılımcılar öğrenme sürecine gönüllü ve bilinçli bir katılımı dâhil olurlar ve eğitim programı süresince kendi kendilerini motive ederler. Buna ek olarak, örgün eğitime devam eden insanlardan farklı olarak yetişkinler, EşitBiz Projesi kapsamında öğretmenler, genişlemeye devam eden bir gelişim sürecinin başlangıcında değil öğrenme sürecine katkıda bulunabilecek birikmiş bilgi, deneyim ve değerlerden oluşan bir arka plana sahiptirler. Eğitim programı özelinde düşünüldüğünde tıpkı diğer yetişkin eğitimlerinde olduğu gibi katılımcı öğretmenler de öğrenme süreçlerine belirli niyet ve beklentilerle katılırlar. Son olarak, yetişkin öğrenenler, öğrenme sürecine dair sahip oldukları sorumlulukların dışında kişisel, mesleki ve toplumsal sorumluluklara da sahiptirler (Terenko ve Ogienko, 2017). Tüm bu farklılıklara ek olarak yetişkin eğitiminde katılımcılar -proje bağlamında okul öncesi öğretmenleri- dâhil oldukları öğrenme sürecinin hedeflerini anlamaya ve kendilerini güvende hissetmeye ve geri bildirim ihtiyacı duymaktadırlar. Bu anlamda bir öğrenme sürecinde olumlu ve yaratıcı bir atmosfer oluşturulmasında mentorluk önemli bir rol oynamaktadır.

Alanyazında da belirtildiği üzere mentor, bir organizasyonun değerleri, normları ve kabul edilmiş pratikleri hakkında tavsiyelerde bulunan deneyimli kişidir (Mincemoyer ve Thomson, 1998). Bir mentor aynı zamanda mesleki ve psikososyal destek sağlayarak öğrenme sürecinin tamamlanmasıyla istenilen davranışların gerçekleşmesi adına rol model de teşkil etmektedir. Bu anlamda EşitBiz Projesi kapsamında 2 ay boyunca yürütülen ve katılımcı öğretmenlerin gönüllü olarak dâhil oldukları mentorluk programında menti öğretmenlere eşlik eden mentorlar, ÖRAV Kısmi Zamanlı Eğitimcilerinden oluşmaktadır. Menti öğretmen ve mentor arasında karşılıklı bir öğrenme sürecine dayanan EşitBiz mentorluk programı kapsamında yürütülen faaliyetler ile izleme ve değerlendirme çalışmaları adına gerçekleştirilen uygulamalar şunlardır:

- Mentorluk buluşmaları
- Mentorluk programı öncesi ve mentorluk programı sonrası portfolyo tamamlanması

EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitimini tamamlayan 629 öğretmen arasından 304 kişi gönüllü olarak 2 ay devam eden mentorluk programına dâhil olmuşlardır. Periyodik olarak gerçekleştirilen bu mentorluk buluşmalarında eğitim programının sosyal etki hedeflerine paralel olarak aşağıda verilen konular ele alınmıştır:

- Öğrenme merkezlerinin yeniden düzenlenmesi
- Çocuklar arası anlaşmazlık analizi
- Kitap değerlendirme kriter tablosu
- Veli iş birliği
- Portfolyoların tamamlanması

Raporun bu bölümünde menti öğretmenlerin mentorluk programı öncesinde ve mentorluk programı sonrasında çevrim içi olarak Jotform aracılığıyla yükledikleri portfolyo dosyalarına yönelik analizler yer alacaktır. Mentorluk programı öncesi portfolyo 39 öğretmen tarafından; mentorluk programı sonrası portfolyo ise 24 öğretmen tarafından doldurulmuştur. Elde edilen veriler SPSS ve Excel gibi istatistik ve tablolar programlarının yanı sıra bilgisayar destekli nitel yazılım programı MAXQDA'dan faydalanılarak analiz edilmiştir.

4. Portfolyo Analizleri

Raporun bu bölümünde katılımcıların çevrim içi olarak yüklemiş oldukları portfolyolardan elde edilen veriler, mentorluk programı öncesi ve sonrası olarak karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilecektir.

4.1. Günlük Plan

Menti öğretmenler günlük planlarında yer alan gerçekleştirdikleri etkinliklere dair açıklamalarda bulunmuşlardır. Mentorluk programı öncesi portfolyo verilerine göre en sık tekrara sahip güne başlama etkinliği sohbet olmuştur. Mentorluk programı sonrası tamamlanan portfolyolar incelendiğinde dikkat çeken örüntü güne başlama etkinliklerinin daha fazla yapılandırılmış olmasıdır.

Örneğin, mentorluk programı öncesinde yüklenen portfolyolarda güne başlama etkinlikleri yalnızca sohbet, oyun ve/veya serbest zaman etkinlikleri olarak ifade edilirken, mentorluk programı sonrası portfolyolarda güne başlama etkinlikleri kapsamlı olarak açıklanmıştır. Güne başlama etkinliklerinde ortaya çıkan bu örüntü menti öğretmenlerin günlük planlarını daha yapılandırılmış bir şekilde hazırlamaya başladıklarını ortaya koymaktadır. Aşağıda verilen tabloda, menti öğretmenlerin güne başlama etkinliklerine dair verdikleri yanıtların tekrar sayısı mentorluk programı öncesi ve mentorluk programı sonrası karşılaştırmalı olarak paylaşılmıştır.

Güne Başlama Etkinliği			
Mentorluk Öncesi		Mentorluk Sonrası	
Etkinlik	Frekans (Tekrar Sayısı)	Etkinlik	Frekans (Tekrar Sayısı)
Sohbet	15	Yapılandırılmış Etkinlikler	9
Isınma Oyunları	8	Sohbet	5
Serbest Zaman Etkinlikleri	5	Selamlaşma	4
Müzik	4	Sabah Sporu	3
Spor	3	Akışa Bağlı Değişiklik Göstermesi	2
Köşelerin Hazırlanması	2	Serbest Serbest Zaman Etkinlikleri	1
Grup veya Bireysel Etkinlikler	1		
Toplam Yanıtlar	39	Toplam Yanıtlar	24

Tablo 4. Güne Başlama Etkinliği: Mentorluk Programı Öncesi ve Sonrası

4.2. Oyun Zamanı

En genel tanımıyla bireyin deneyim kazanmasını sağlayan aynı zamanda heyecan, mutluluk ve merak gibi duyguları içinde barındıran bir faaliyet olan oyun (Tepe ve Kalafatçı, 2022) çocukların dünyasında kendilerini ifade etmenin bir yoludur. Çocuklar oyunlar aracılığıyla bir yandan içinde yaşadıkları toplumun sosyokültürel yapısını öğrenirken, bir yandan da iletişim becerilerini güçlendirirler. Bu anlamda eğitimin ilk basamağını oluşturan okul öncesi dönemde oyunların içeriği, çocukların toplumsal rollere dair eşitlikçi bir algı geliştirmeleri açısından son derece kritik bir öneme sahiptir. Örneğin, oyunlar toplumsal rollere dair var olan kalıp yargıları yeniden üreteceği gibi erken çocukluk döneminden itibaren toplumsal rollerin eşit katılımının tesis edilmesine de katkı sağlayabilir. EşitBiz Projesine katılarak mentorluk sürecini tamamlayan menti öğretmenlerin sınıf ve öğrenme ortamlarında öğrencileriyle gerçekleştirdikleri oyun zamanı etkinlikleri mentorluk programı öncesi ve sonrası arasında birtakım farklılıklar arz etmektedir. Mentorluk programı öncesinde doldurulan portfolyolardan elde edilen verilere göre menti öğretmenler oyun etkinliklerini ilk olarak faaliyetlerin gerçekleştiği yere göre açık ve kapalı alan oyunları olarak ikiye ayırmışlardır. Buna ek olarak, mentorluk programı öncesinde öğretmenlerin oyun zamanı etkinliklerinde öne çıkan bir diğer örüntü içeriğe yöneliktir. Mentorluk programı öncesi portfolyolarda çocukların kız ve erkek olarak iki gruba ayrıldığı ve/veya yetişkin dünyasına dair toplumsal rolleri (meslek grupları vb.) içeren oyunlara dair açıklamalar yer almaktadır. Hatay'da 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarıyla çalışan bir menti öğretmenin oyun zamanı etkinliğine dair açıklaması aşağıda paylaşılmıştır:

“Çocuklar giysileri grupladıktan sonra oyun için çocuklar kızlar ve erkekler olarak iki gruba ayrılır. Çocuklara kızlar ve erkekler oyunu oynayacağımız söylenerek oyunun kuralı çocuklara anlatılır. Kızlar ve Erkekler Oyunu: Kızlar ve erkekler karşılıklı sandalyelerine oturur. Kızlar dediği zaman kızlar ayağa kalkarlar, erkekler otururlar. Erkekler denince erkeler ayağa kalkar, kızlar oturur. Oyunda şaşırtmalı bir oyundur. Oyunda kızlar dendiğinde erkeklerden ayağa kalkan oyundan çıkar. Yine aynı şekilde erkekler dendiğinde ayağa kalkan kız oyundan çıkar. Oyun en son kalan kız ve erkek oyuncuya değin sürdürülür ve en sona kalan kız ve erkek oyuncular alkışlanarak ödüllendirilir.”

Mentorluk programı sonrası oyun zamanı etkinliklerinin içeriğine yönelik açıklamalara bakıldığında ise menti öğretmenlerin oyunları daha yapılandırılmış bir şekilde gerçekleştirdiklerine dair bir örüntü vardır. Menti öğretmenler, oyun zamanı etkinliklerinin içeriğine ve kurallarına yönelik açıklamalarında oyunların, toplumsal rollere dair kalıp yargılardan arındırılmış bir şekilde gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Mentorluk sonrası tamamlanan portfolyolar arasında Bursa'da görev yapan bir menti öğretmenin kurallarını ve materyallerini açıkladığı "Uçurtma Oyunu" eşit katımlı oyunlara örnek verilebilir. Menti öğretmenin "Uçurtma Oyunu"na ait açıklaması aşağıda paylaşılmıştır:

"Öğretmen çocuklardan ayakkabılarını giymelerini ve sıra olmalarını ister. Bugün birlikte bahçede uçurtma uçuracağız denir. Evden getirilen uçurtmalar bahçede uçurulur. Uçurtmaların renkleri nasıl yapıldığı incelenir. Her çocuk evde nasıl yaptığını anlatır. Daha sonra yorulan çocuklar dinlenmeleri üzere sınıfa alınır. Çocuklardan ellerini yıkayarak yerlerine oturmaları istenir."

Son olarak, portfolyolarda hem mentorluk programı öncesi hem de mentorluk programı sonrası oyun zamanı etkinliklerinin ortak noktası ise geleneksel çocuk oyunlarının baskın olduğudur. Menti öğretmenler, hava koşulları el verdiği takdirde "Mendil Kapmaca", "Sek Sek" ve "Sandalye Kapmaca" gibi geleneksel oyunları öğrencileriyle oynadıklarını dile getirmişlerdir.

4.3. Yemek ve Temizlik

Menti öğretmenler, mentorluk programı öncesi ve mentorluk programı sonrası yükledikleri portfolyolarda yemek kahvaltı ve temizlik zamanı kapsamında uyguladıkları faaliyetleri açıklamışlardır. Mentorluk programı öncesi portfolyolarda yemek zamanı faaliyetlerinin geleneksel ritüellere ve disiplin kurallarına dayandığı saptanmıştır. Buna ek olarak, öğretmenlerin bazıları öğrencilerini müzik eşliğinde yemeğe yönlendirdiklerini belirtmişlerdir. Mentorluk programı öncesi portfolyolarda temizlik zamanı faaliyetleri ise iş bölümüne dayalı ve öğrencilerin öz bakım becerileri kazanmalarını destekleyecek nitelikte olduğu belirtilmiştir. Menti öğretmenlerin, mentorluk programı öncesi ve mentorluk programı sonrası portfolyolarda yemek zamanı faaliyetleri arasında benzer bir örüntü söz konusudur.

Yemek zamanı faaliyetlerinin geleneksel ritüellere dayanıyor olması ve disiplin kurallarının takip edilmesi her iki portfolyoda da ortak olan bir özelliktir. Buna karşılık, mentorluk programı sonrası portfolyolarda menti öğretmenler hem yemek hem de temizlik zamanı faaliyetlerini açıklarken öğrencilerin gündelik hayat becerilerini destekleyen uygulamalara yer verdiklerini ifade etmişlerdir.

4.4. Etkinlik Zamanı

Menti öğretmenler, her iki portfolyo formunda da etkinlik zamanı kapsamında sınıflarında uyguladıkları eğitsel, sanatsal ve harekete dayalı tek başına ya da bütünleştirilmiş etkinliklerin içeriklerine dair açıklamalar yapmışlardır. Bu açıklamalarda etkinlik zamanı faaliyetleri alanlarına göre Türkçe, müzik, drama, resim olarak sıralanmış, bazı etkinlikler ise kullanılan materyal, öğrencilerin etkinlik sürecince üstlendiği roller, etkinlik kazanımları ve etkinliğin uygulandığı ortama dair ayrıntılarıyla paylaşılmıştır. Her iki portfolyo dosyasında yer alan etkinlik zamanı faaliyetlerine yönelik açıklamalar benzerlik gösteriyor olsa da mentorluk programı öncesi yüklenen portfolyolarda bazı etkinliklerin toplumsal rollere dair kalıp yargıları yeniden üreten bir içeriğe sahip olduğu saptanmıştır. Örneğin, Hatay'da 60-72 ay okul öncesi dönem öğrencileriyle çalışan bir menti öğretmen etkinlik zamanı faaliyetlerinden birini şu şekilde açıklamıştır:

"Çocuklar çalışma masalarına alınır. Fon kartonuna çizilmiş kız ve erkek civciv kalıpları, makas, yapıştırıcı ve hareketli gözler çocuklara dağıtılır. Kızlar kız civciv, erkeklerde erkek civciv yapmakla görevlendirilir. Çocukların çalışmalarına rehberlik edilir."

Yukarıda alıntısı paylaşılan menti öğretmenin, mentorluk programı öncesi oyun zamanı etkinliklerinde de benzer bir örüntü olduğu saptanmıştır. Buna karşılık, aynı katılımcının mentorluk programı sonrası yüklediği portfolyoda etkinlik zamanı faaliyetlerinin eğitim kazanımları doğrultusunda olumlu yönde değiştiği görülmüştür. Katılımcı, mentorluk programı sonrası portfolyosunda etkinlik zamanı faaliyetlerini şu şekilde sıralamıştır:

“Türkçe etkinliğinde hikâye okundu ve sonrasında bu hikâyenin dramatizasyonu yapıldı. Daha sonra da Türkçe ve matematik derslerini kapsayan bütünleştirilmiş etkinlik yaptırıldı.”

Her iki portfolyodan elde edilen veriler bütünsel olarak benzerlik gösteriyor olsa da özellikle mentorluk programı sonrası etkinlik zamanı faaliyetlerine dair açıklamalarda okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal becerilerinin gelişimine ve gündelik hayat becerilerinin desteklenmesini merkeze alan uygulamaların düzenleniyor olması mentorluk programının sosyal etki hedeflerine ulaştığını doğrular niteliktedir. Mentorluk programı sonrası portfolyolarda yer alan etkinlik zamanı faaliyetlere dair açıklamalardan örnekler aşağıda paylaşılmıştır:

- “Ekmeğin oluşumunu öğrenmek için öncelikle çocuklara bazı sorular sorulur. sorular cevaplandıktan sonra çocuklara buğday başağı, buğday, un, hamur ve ekme ile hazırlanmış materyali gösterip incelemelerini istedim. Her çocuk ekmeğin hangi aşamalardan geçerek soframıza geldiğini inceleyip öğrendiğinde masalara geçip ekmeğin oluşu aşamalarının bulunduğu resimleri boyayıp grup olarak ekmeğin oluşumu pankartlarını hazırladık” (Mesleki görev yeri: Kocaeli; mesleki görev süresi 8 yıl; öğretmenlik yapılan sınıfın yaş grubu: 48-66 ay)
- “Okul öncesi programda yer alan tüm etkinlik türlerine yer veririm. Etkinliklerin aktif ve pasif sıralamasına dikkat ederim. Etkinliklerde farklı çocuklarla gruplar oluşturmalarına dikkat ederim.” (Mesleki görev yeri: İstanbul; mesleki görev süresi: 17 yıl; öğretmenlik yapılan sınıfın yaş grubu: 60- 72 ay)
- “Sandalye veya minderlere oturarak yarım ay şeklinde oturmalarını sağlıyorum. Bugünkü konum üzerine sohbet başlatırım ve çocuklarımın sohbete katılmalarını teşvik ederim. Daha önce öğrendiğimiz parmak oyunu tekerlemeleri tekrar ederiz. Yeni bir parmak oyunu veya tekerleme vereceksem onu veririz. Konuya uygun hikâyeyi hikâye kitabı, flaş kart ve benzeri materyallerle anlatırım. Hikâye bitiminde soru cevap veya drama yaparız.” (Mesleki görev yeri: Ankara; mesleki görev süresi 13 yıl; öğretmenlik yapılan sınıfın yaş grubu 48-66 ay)
- “Güne başlama zamanında deniz canlılarını tanıttığım gün TÜBİTAK’ın erken çocukluk serisinden Denizin Altında adlı kitabı anlattım sonrasında çöp poşetini deniz olarak düşünüp drama yaptık. Işığın kırılması deneylerini yapıp, evde aileleriyle konuyu araştırmalarını istedim. Yengeç kumda dur’ adlı şarkılı hareketli oyunu oynadık. Sınıfta bulunan denizde yaşayan hayvanları bulup getirmelerini istedim. Bu oyuncaklarla arttırma ve eksiltme çalışmalarıyla matematik etkinliği yaptık.” (Mesleki görev yeri: Ankara; mesleki görev süresi: 21 yıl; öğretmenlik yapılan sınıfın yaş grubu: 48-72 ay)

4.5. Öğrenme Merkezlerinin Yeniden Düzenlenmesi

EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitiminin birincil amaçlarından biri eğitimin ilk basamağından itibaren sınıf ve öğrenme ortamlarını eşitlik kavramını merkeze alarak yeniden düzenlenmesiyle erken çocukluk döneminden itibaren bireylerin toplumsal rollerin eşit katılımına dair kavrayış elde etmelerini ve bireylerin bu bilinçle yetişmelerini sağlamaktır. Bu bağlamda, hem eğitim programı kapsamında sunulan materyaller hem de mentorluk programı boyunca düzenlenen toplantılarda öğrenme merkezlerinin, toplumsal rollere dair kalıp yargılardan uzak ve eşitliği gözeten özelliklere sahip olması gerektiği konusunu odağına almıştır. İzleme ve değerlendirme çalışmaları kapsamında eğitim kazanımlarının öğrenme merkezlerinin düzenlenmesi üzerindeki etkisini anlamak amacıyla ilk olarak menti öğretmenler her iki portfolyoda da oyun ve öğrenme merkezlerinde yer alan materyallere ve araçlara ait envanter çıkarmışlardır. Daha sonra öğretmenler hem mentorluk programı öncesi hem de mentorluk programı sonrası portfolyoda bu oyun ve öğrenme merkezlerine ait görselleri yüklemişlerdir. Aşağıda verilen tablolarda öğrenme merkezlerinde yer alan materyallerin envanterine ilişkin veriler betimsel istatistik yardımıyla nicelleştirilmiştir.

Büyük Kas Gelişimi için Oyuncak ve Oyun Araçları			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Oyuncak ve Oyun Araçları	Frekans (Tekrar Sayısı)	Oyuncak ve Oyun Araçları	Frekans (Tekrar Sayısı)
Araba	23	Araba	17
Kayma Oyuncakları	17	Kayma Oyuncakları	16
Sallanma Oyuncakları	16	Sallanma Oyuncakları	16
Tırmanma Oyuncakları	16	Tırmanma	14
Tahterevalli	13	Tahterevalli	11

Tablo 5. Büyük Kas Gelişimi için Oyuncak ve Oyun Araçlarına Dair Veriler

Küçük Kas Gelişimi için Oyuncak ve Oyun Araçları			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Oyuncak ve Oyun Araçları	Frekans (Tekrar Sayısı)	Oyuncak ve Oyun Araçları	Frekans (Tekrar Sayısı)
Boya ve Renkli Kalemler	93	Boya ve Renkli Kalemler	57
Birleştirme Oyuncakları	101	Birleştirme Oyuncakları	61
Oyun Hamuru	2	Tamir/Mutfak Aletleri/Doktor Seti	1

Tablo 6. Küçük Kas Gelişimi için Oyuncak ve Oyun Araçları

Yukarıda verilen Tablo 5’te menti öğretmenlerin sınıflarında yer alan okul öncesi dönem öğrencilerinin büyük kas gelişimleri için oyuncak ve oyun araçlarına ait betimsel istatistikler karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır. Elde edilen verilere göre, her iki portfolyoda da büyük kas gelişimi için oyuncak ve oyun araçları arasında bir benzerlik söz konusudur. Ancak, mentorluk programı öncesinde yüklenen portfolyolarda “araba” kelimesi 23 kez tekrar edilmiş, mentorluk programı sonrası portfolyoda ise 17 kez tekrar edilmiştir. Araba, Tablo 5’te yer alan oyuncak ve oyun araçları listesinde doğrudan belirli bir toplumsal bir role işaret eden bir oyuncak olması sebebiyle mentorluk programı sonrasında niceliksel olarak azalmasından yola çıkılarak büyük kas gelişimi için oyuncakların mentorluk programı sonrasında yeniden düzenlendiğine yönelik bir çıkarsamada bulunmak mümkündür.

Tablo 6’da menti öğretmenlerin sınıflarında yer alan okul öncesi dönem öğrencilerinin küçük kas gelişimleri için oyuncak ve oyun araçlarına ait betimsel istatistikler karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır. Her iki portfolyoda da öne çıkan veri birleştirme oyuncaklarının yüksek tekrara sahip olmasıdır. Bunun dışında mentorluk programı öncesinde “zekâ oyunları” 2 kez tekrar edilmiş, tamir/mutfak aletleri doktor seti ise mentorluk programı sonunda yüklenen portfolyoda yer alan bir oyuncak /oyun aracı olarak saptanmıştır. Bu durum, ilk bakışta tamir ya da mutfak aletleri ile alakalı bir oyuncağın toplumsal rollere dair kalıp yargılarının

yeniden üretilmesinde potansiyel bir rol oynadığı/oyunacağı olarak değerlendirilebilir. Ancak, portfolyoda bu yanıtı veren menti öğretmenin aynı zamanda odak grup çalışmasına katılan özel eğitim öğretmeni olduğu tespit edilmiştir. Raporun önceki bölümlerinde ele alındığı üzere bu katılımcı öğrenme merkezinde kız çocuklarının da tamir oyuncaklarıyla oynayabileceği bilgisini öğrencilerine pekiştirmek adına öğrenme merkezini yeniden düzenlediğin belirtmiştir. Bu durum, mentorluk programının öğrenme merkezlerinin yeniden düzenlenmesi üzerindeki etkisine verilebilecek örneklerden biridir.

Evcilik Oyuncakları			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Oyuncak ve Oyun Araçları	Frekans (Tekrar Sayısı)	Oyuncak ve Oyun Araçları	Frekans (Tekrar Sayısı)
Kukla Sahnesi	30	Kukla Sahnesi	17
El Kuklaları	87	El Kuklaları	20
Bez Bebekler	26	Bez Bebekler	18
Çeşitli Giysiler	18	Çeşitli Giysiler	11

Tablo 7. Evcilik Oyuncakları

Konuşmayı Geliştirecek Uyarı Araçları			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Oyuncak ve Oyun Araçları	Frekans (Tekrar Sayısı)	Oyuncak ve Oyun Araçları	Frekans (Tekrar Sayısı)
Harf ve Sayılar	34	Harf ve Sayılar	27
Eklemeli Bulmacalar	22	Eklemeli Bulmacalar	18
Tamamlama ve Karşılaştırma Oyunları	28	Tamamlama ve Karşılaştırma Oyunları	20
Dominolar	21	Dominolar	13

Tablo 8. Konuşmayı Geliştirecek Uyarı Araçları

Yukarıda verilen Tablo 7’de menti öğretmenlerin sınıflarında yer alan evcilik oyuncaklarına ait betimsel istatistikler; Tablo 8’de ise algı ve kavramayı geliştirecek uyarı araçlarına ait betimsel istatistikler mentorluk programı öncesi ve mentorluk programı sonrası karşılaştırmalı olarak paylaşılmıştır. Tablo 7’de yer alan verilerden hareketle, yetişkin dünyasına dair kalıplaşmış toplumsal rollerin ve gündelik hayat pratiklerinin birer minyatürünü dramatize eden evcilik oyununa ait oyuncakların tekrar sayılarının mentorluk programı sonrasında azalması oyun ve öğrenme merkezlerinin, eğitim kazanımları doğrultusunda yeniden düzenlendiğine dair ipucu vermektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının konuşma becerilerini geliştirecek uyarı araçlarına ait betimsel istatistiklerin yer aldığı Tablo 8’de mentorluk programı öncesi ve mentorluk programı sonrası portfolyolarını tamamlayan katılımcı sayıları arasında fark olmasına rağmen oyuncak ve oyun araçlarına ait tekrar sayılarının görece birbirine denk olması ise katılımcı öğretmenlerin mesleki pratiklerinde erken çocukluk döneminde algı ve kavramayı geliştirecek oyuncak ve oyun araçlarına dikkat ettiklerini gözler önüne sermektedir.

4.6. Çocuklar Arası Anlaşmazlık Analizi ve Çocuk Davranışlarına Müdahale

Menti öğretmenlerin sınıflarında meydana gelmesi muhtemel davranışlar karşısında nasıl bir tutum takınacaklarını anlamak amacıyla bir dizi senaryo her iki portfolyoda da sunulmuştur. Her iki portfolyoda yer alan bu varsayımsal durumlar aşağıdaki gibidir:

Durum 1: “Diyelim ki sınıfınızda iki çocuk aynı anda aynı oyuncağa yöneldiler ve ikisi de oyuncaktan vazgeçmiyor ve oyuncağı çekiştirmeye ve birbirlerine kızıp ağlamaya başladılar... Bu durumda ne yaparsınız?”

Durum 2: “Diyelim ki sınıfınızda bir erkek çocuğu sürekli oyuncak bebeklerle ve kız çocukları ile oynuyor... Bu durumda ne yaparsınız?”

Durum 3: “Diyelim ki sınıfınızda bir kız çocuğu sürekli arabalarla ve erkek çocukları ile oynuyor... Bu durumda ne yaparsınız?”

Durum 4: “Diyelim ki bir grup kız çocuğu evcilik alanında bebeklerle oyun oynuyor ve bir erkek çocuğu da oyuna katılmak istiyor. Ancak erkekler bebeklerle oynamaz diyerek onu oyuna almak istemiyorlar... Bu durumda ne yaparsınız?”

Durum 5: “Diyelim ki bir grup erkek çocuğu bahçe zamanında futbol oynamaya başladı ve bir kız çocuğu da oyuna katılmak istiyor. Ancak kızlar futbol oynamaz diyerek onu oyuna almak istemiyorlar... Bu durumda ne yaparsınız?”

Durum 6: “Diyelim ki sınıfınızdaki bir erkek çocuğu boncuklardan kendisine bilezik, kolye ve küpe yapmış, bunları takmak istiyor... Bu durumda ne yaparsınız?”

Durum 7: “Diyelim ki sınıfınızdaki bir kız çocuğu etek giymeyi reddediyor ve saçının erkekler gibi kısa olmasını istediğini söylüyor... Bu durumda ne yaparsınız?”

Durum 8: “Diyelim ki bir grup çocuk oyun oynuyor ve oyuna katılmak isteyen bir çocuğu oyuna dahil etmiyorlar. Dışarda kalan çocuk ağlamaya başlıyor... Bu durumda ne yaparsınız?”

Katılımcı öğretmenlerin, her iki portfolyoda da yukarıda paylaşılan durumlara verdikleri yanıtlar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Durum 1: “Diyelim ki sınıfınızda iki çocuk aynı anda aynı oyuncağa yöneldiler ve ikisi de oyuncaktan vazgeçmiyor ve oyuncağı çekiştirmeye ve birbirlerine kızıp ağlamaya başladılar... Bu durumda ne yaparsınız?”			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)	Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)
Birlikte Oynamayı Önermek	19	Birlikte Oynamayı Önermek	12
Konuşmak	14	Konuşmak	3
Duygularını Anlamaya Çalışmak	4	Duygularını Anlamaya Çalışmak	5
Sınıfı Sürece Dâhil Etmek	1	Dikkatlerini Başka Yöne Çekmek	2
Oyuna Dâhil Olmak	1	Oyuncağı Ortadan Kaldırmak	1

Tablo 9. Menti Öğretmenlerin Durum 1’e Verdikleri Yanıtların Betimsel İstatistikleri

Tablo 9’da menti öğretmenlerin Durum 1’e vermiş oldukları yanıtlara ilişkin betimsel istatistikler yer almaktadır. Menti öğretmenlerin bu anlaşmazlık durumuna verdikleri yanıtlar arasında bir paralel örüntü söz konusudur. Bu anlaşmazlık durumuna verilen anıtlarda özellikle “Duyguları Anlamaya Çalışmak” önerisinin her iki portfolyoda da benzer tekrar sayısına sahip olması, öğretmenlerin eğitim programı aracılığıyla elde ettikleri kazanımların farkındalık boyutuna işaret etmektedir.

Durum 2: "Diyelim ki sınıfınızda bir erkek çocuğu sürekli oyuncak bebeklerle ve kız çocukları ile oynuyor... Bu durumda ne yaparsınız?"			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)	Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)
Yönerge Vermek	18	Eşitlikçi Yaklaşım Benimsemek	12
Gözlemlemek	5	Gözlemlemek	5
Aile ve Rehberlik Servisi ile İletişime Geçmek	5	Rehberlik Etmek	2
Müdahale Etmeden Alternatif Sunmak	6	Alternatif Sunmak	2
Müdahale Etmemek	5	Toplumsal Rollerini Taklit Ettiğini Düşünmek	2

Tablo 10. Menti Öğretmenlerin Durum 2'ye Verdikleri Yanıtların Betimsel İstatistikleri

Durum 3: "Diyelim ki sınıfınızda bir kız çocuğu sürekli arabalarla ve erkek çocukları ile oynuyor... Bu durumda ne yaparsınız?"			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)	Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)
Gözlem Yapmak	11	Eşitlikçi Yaklaşım Benimsemek	16
Aile ve Rehberlik Servisi ile Görüşmek	5	Gözlem yapmak	3
Rehberlik Yapmak	10	Rehberlik Etmek	2
Toplumsal Rollerini Taklit Ettiğine Yordamak	2	Aile ile İletişime Geçmek	1
Duyularını Anlamak	2	Yönlendirmek	2

Tablo 11. Menti Öğretmenlerin Durum 3'e Verdikleri Yanıtların Betimsel İstatistikleri

Durum 2'de ve Durum 3'te yer alan varsayımsal senaryolar oyuncaklar ve toplumsal rollere dair kalıp yargılar arasındaki ilişkiyi menti öğretmenlerin nasıl değerlendirdiklerini anlamaya yöneliktir. Tablo 10'da paylaşılan Durum 2'ye ait betimsel istatistikler göz önünde bulundurulduğunda mentorluk programı öncesinde yüklenen portfolyoda "Aile İle İletişime Geçmek" önerisi yer alırken, bu kategori mentorluk programı sonrasında katılımcıların getirdiği öneriler arasında bulunmamaktadır. Buna ek olarak, Durum 1'e verilen yanıtlarda mentorluk programı sonrası portfolyoda "Eşitlikçi Bir Yaklaşımı benimsemek" kategorisi öne çıkmaktadır. Buradan hareketle, mentorluk programını tamamlayan öğretmenlerin oyuncaklar ve toplumsal rollere dair farkındalık kazandıklarını söylemek mümkündür. Aşağıda, mentorluk programı sonrasında öğretmenlerin Durum 2'ye ve Durum 3' verdikleri yanıtlar paylaşılmıştır:

- "Herhangi bir müdahalede bulunmam, kızlar ve erkekler birlikte mutlu bir şekilde oyun oynamayı dolayısıyla yaşamayı öğrenmiş olurlar."
- "Kız ya da erkek fark etmez bence herkes bebeklerle oynayabilir. Kız çocukları ile oynamayı seven bir öğrencim dedi ki, 'Kızlar daha eğlenceli ve kızlar bana iyi davranıyor beni itirmiyor.'"
- "Bu durumda hiçbir şey yapmam. İlgisi hangi oyuncakta ise onunla oynayabilir."
- "Erkek çocukları arabalarla oynadıkları kadar bebeklerle de oynamayı severler bu durumda hiçbir müdahalede bulunmam."

Durum 4: “Diyelim ki bir grup kız çocuğu evcilik alanında bebeklerle oyun oynuyor ve bir erkek çocuğu da oyuna katılmak istiyor. Ancak erkekler bebeklerle oynamaz diyerek onu oyuna almak istemiyorlar... Bu durumda ne yaparsınız?”			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)	Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)
Oyuncağın Cinsiyeti Olmadığını Belirtmek	12	Eşitlikçi Bir Yaklaşım Benimsemek	11
Konuşmak	10	Konuşmak	3
Gözlem Yapmak	1	Gözlem yapmak	1
Toplumsal Rollerden Referans Vermek	3	Toplumsal Rollerden Referans Vermek Düşünmek	4

Tablo 12. Menti Öğretmenlerin Durum 4'e Verdikleri Yanıtların Betimsel İstatistikleri

Durum 5: “Diyelim ki bir grup erkek çocuğu bahçe zamanında futbol oynamaya başladı ve bir kız çocuğu da oyuna katılmak istiyor. Ancak kızlar futbol oynamaz diyerek onu oyuna almak istemiyorlar... Bu durumda ne yaparsınız?”			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)	Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)
Konuşmak	13	Olumlu Dil Kullanmak	8
Videolar İzletmek	7	Kız Çocuklarını Oyuna Dâhil Etmek	5
Tüm Sınıfı Oyuna Dâhil Etmek	5	Videolar İzletmek	2
Gözlem Yapmak	1	Duygularını Anlamaya Çalışmak	2
Drama Yapmak	2	Oyuna Dâhil Olmak	2

Tablo 13. Menti Öğretmenlerin Durum 5'e Verdikleri Yanıtların Betimsel İstatistikleri

Eğitim programını ve mentorluk sürecini tamamlayan katılımcı öğretmenlerin, erken çocukluk döneminde oyun ve toplumsal rollerin eşit katılımı arasındaki bağlantıyı nasıl algıladıklarını anlamak amacıyla iki farklı varsayımsal durum mentorluk programı öncesi ve mentorluk programı sonrası portfolyoda sunulmuştur. Öğretmenlerin Durum 4'e ve Durum 5'e verdikleri yanıtlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 12'de ve Tablo 13'te paylaşılmıştır. Her iki duruma dair elde edilen verilerde öne çıkan örüntü, mentorluk programı sonrasında katılımcı öğretmenlerin erken çocukluk döneminde oyun ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair temel bir kavrayış elde ettikleri yönündedir. Örneğin, katılımcıların Durum 4'e verdikleri yanıtlarda “Eşitlikçi Bir Yaklaşım Benimsemek”; Durum 5'e verdikleri yanıtlarda ise “Olumlu Dil Kullanmak” kategorisinin öne çıktığı saptanmıştır. Bu iki kategoriye ait katılımcı görüşlerinden bazıları aşağıda paylaşılmıştır:

- “Bu durumda herkesin istediği her oyuncak ile oynama hakkı olduğu konusunda öğrencilerimle konuşurum.”
- “Oyuna almamalarının arkadaşlarını üzdüğünü, kırdığını belirtirim ve erkeklerin de bebeklerle oynayabileceğini evcilik oyunlarında rol alabileceklerini anlatırım.”
- “Oynarsa neler olabileceği onu oyuna nasıl dahil edebilecekleri hakkında onlarla sohbet eder, örnek olaylar anlatır ve bir fırsat vermelerini isterim, oyuna dahil olunca o çocuğun onlarla ne güzel oynadığını belirtirim. Ben de oyuna dahil olurum.”
- “Kız arkadaşlarını bu oyunu daha önce oynadığı için iyi bildiğini kazanmalarına onun yardım edeceğini oyuna alırlarsa iki tarafında çok mutlu olacağını bildiğimi dile getiririm.”

Durum 6: "Diyelim ki sınıfınızdaki bir erkek çocuğu boncuklardan kendisine bilezik, kolye ve küpe yapmış, bunları takmak istiyor... Bu durumda ne yaparsınız?"			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)	Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)
Eşitlikçi Bir Yaklaşım Benimsemek	9	Eşitlikçi Bir Yaklaşım Benimsemek	9
Olumlu Dil Kullanımı	4	Olumlu Dil Kullanmak	7
Sakıncalarını Anlatmak	1	Gözlemlemek	2
Gözlemlemek	1	Duygularını Anlamaya Çalışmak	2
Aile İletişime Geçmek	1	Aile İletişime Geçmek	1

Tablo 14. Menti Öğretmenlerin Durum 6'ya Verdikleri Yanıtların Betimsel İstatistikleri

Yukarıda verilen Tablo 14'te menti öğretmenlerin Durum 6'ya verdikleri yanıtlara ait betimsel istatistikler paylaşılmıştır. "Eşit Bir Yaklaşım Benimsemek" kategorisinin her iki portfolyoda da eş frekansa sahip olduğu saptanmıştır. Ancak, mentorluk programı öncesinde "Sakıncalarını Anlatmak" kategorisi yalnızca bir kez tekrar ediliyor olsa da Durum 6'ya dair bu önerinin mentorluk programı sonrasında tamamlanan portfolyoda yer almaması, katılımcı öğretmenlerin erken çocukluk döneminde materyaller ve toplumsal rollere dair eşitlikçi bir bakış açısı geliştirdiklerini doğrular niteliktedir.

Durum 7: "Diyelim ki sınıfınızdaki bir kız çocuğu etek giymeyi reddediyor ve saçının erkekler gibi kısa olmasını istediğini söylüyor... Bu durumda ne yaparsınız?"			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)	Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)
Eşitlikçi Bir Yaklaşım Benimsemek	11	Eşitlikçi Bir Yaklaşım Benimsemek	7
Aile İle İletişime Geçmek	8	Gözlem Yapmak	1
Olumlu Dil Kullanımı	6	Olumlu Dil Kullanımı	7
Açıklamalar Yapmak(*)	3	Açıklamalar Yapmak(**)	5
Duyguları Anlamaya Çalışmak	3	Duyguları Anlamaya Çalışmak	5

Tablo 15. Menti Öğretmenlerin Durum 7'ye Verdikleri Yanıtların Betimsel İstatistikleri

Durum 6'ya paralel olarak, Durum 7'de verilen varsayımsal senaryo, erken çocukluk döneminde kız çocuklarının toplumsal rollere dair kalıp yargıların dışında bir performans sergilediklerinde katılımcı öğretmenlerin görüşlerini anlamak amacıyla yöneltilmiştir. Tablo 15'te yer alan betimsel istatistiklere göre "Eşitlikçi Bir Yaklaşım Benimsemek" her iki portfolyoda da öne çıkan bir kategori olmuştur. Buna karşın, mentorluk programı öncesinde senaryoda verilen durumun bir "problem" teşkil ettiğini dolayısıyla veli ile iletişime geçilmesi gerektiğini imleyen "Aile ile İletişime Geçmek" kategorisi mentorluk programı sonrasında tamamlana portfolyoda yer almamaktadır. Buna ek olarak, her iki portfolyoda ortak bir kategori olan "Açıklamalar Yapmak" kategorisi altında verilen yanıtlar mentorluk programı öncesi ve mentorluk programı sonrası farklılık arz etmektedir. Mentorluk programı öncesinde "Açıklamalar Yapmak" kategorisi altında verilen yanıtlar toplumsal rollere ait kalıp yargılara işaret eden ifadeler içerirken, mentorluk programı sonrasında bu kategori altında verilen yanıtlar daha eşitlikçi ifadeler içermektedir. Katılımcıların, Durum 7'ye verdikleri yanıtlardan hareketle oluşturulan "Açıklamalar Yapmak" kategorisine dair katılımcı ifadeleri Tablo 16'da karşılaştırılmalı olarak paylaşılmıştır.

"Açıklamalar Yapmak" Kategorisine Ait Katılımcı İfadeleri	
Mentorluk Programı Öncesi	Mentorluk Programı Sonrası
"Prensler çizgi filmleri izletirim, boyama yaptırırım."	"Kendisini nasıl mutlu hissediyorsa o şekilde giyinip saçlarını istediği gibi yapabileceğini söylerim."
"Kız çocuğuna kadınlarla ilgili videolar izletirim. Annelerimiz hakkında bilgi veririm."	"Bu durum karşısında herhangi bir müdahalede bulunmam, saçına istediği gibi şekil verebileceğini söylerim."
"Saçlarının ne kadar güzel olduğu ile ilgili sohbet ederim."	"Dış görünüşümüzle değil hissettiklerimizle biziz derim. Farklı saç modellerine sahip kadınları ve erkek resim görselleri gösteririm."

Tablo 16. Açıklamalar Yapmak Kategorisine ait Katılımcı İfadeleri: Mentorluk Programı Öncesi ve Mentorluk Programı Sonrası

Durum 8: "Diyelim ki bir grup çocuk oyun oynuyor ve oyuna katılmak isteyen bir çocuğu oyuna dahil etmiyorlar. Dışarda kalan çocuk ağlamaya başlıyor... Bu durumda ne yaparsınız?"			
Mentorluk Programı Öncesi		Mentorluk Programı Sonrası	
Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)	Öneriler	Frekans (Tekrar Sayısı)
Olumlu Dil Kullanımı	15	Duyguları Anlamaya Çalışmak	7
Sorunun Nedenini Anlamaya Çalışmak	4	Oyuna Dâhil Olmak	3
Oyuna Dâhil Olmak	4	Eşitlikçi Bir Yaklaşım Benimsemek	3
Otorite Kullanmak	2	Gözlemlemek	2
Drama Yapmak	1	Drama Yapmak	1

Tablo 17. Menti Öğretmenlerin Durum 8'e Verdikleri Yanıtların Betimsel İstatistikleri

Son olarak, her iki portfolyoda da erken çocukluk döneminde eğitim ortamında oyun zamanı etkinliklerinde yaşanabilecek anlaşmazlık içeren durum paylaşılmıştır. Bu varsayımsal durum aracılığıyla katılımcı öğretmenlerin, eğitim ortamında çocuklar arasında gerçekleşmesi muhtemel anlaşmazlıklar karşısında nasıl bir tutum sergileyeceklerini anlamak hedeflenmiştir. Menti öğretmenlerin bu varsayımsal duruma verdikleri yanıtlara ait betimsel istatistikler Tablo 17'de paylaşılmıştır. Genel olarak, mentorluk programı öncesi ve sonrası verilen yanıtların paralel doğrultuda olduğu gözlenmiştir. Ancak, mentorluk programı öncesinde tamamlanan portfolyoda istatistiksel olarak düşük bir frekansa sahip olsa da katılımcıların, eğitim ortamında otoritelerini kullanarak muhtemel anlaşmazlığı sonlandırabileceklerini ifade eden yanıtlara mentorluk programı sonrasında tamamlanan portfolyoda rastlanmamaktadır. Tablo 17'de yer alan betimsel istatistikler göz önünde bulundurulduğunda, eğitim programını tamamlayan öğretmenlerin çocuklar arasında yaşanabilecek anlaşmazlıklara çocuk merkezli müdahalelerde bulunma ve çözüm önerileri getirme eğiliminde oldukları söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Eğitim, bir çocuğun toplumsallaşma sürecinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle erken çocukluk döneminde okul öncesi dönem öğrencilerine sanat, drama, müzik ve müfredatı oluşturan diğer pratikler aracılığıyla toplumsal rollere dair kalıp yargılardan uzak bir öğrenme ortamı sağlayarak eşitlik ilkesinin yaşamın erken evrelerinden itibaren benimsenmesi sağlanabilir. Bu bağlamda, çocukların toplumsallaşma sürecinde evde ve/veya okulda maruz kaldıklarını, eşitlik çerçevesinde sorgulayarak bu bilinçle yetişmelerinde birincil bakım veren kişiler ve öğretmenler önemli bir rol oynamaktadır.

EşitBiz Projesi Kapsamında Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Gelişimin Desteklenmesi Eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin mesleki pratiklerini ön yargı karşıtı bir tutum ile toplumsal rollere dair kalıp yargılardan uzak bir şekilde gerçekleştirerek öğrenciler ve veliler aracılığıyla toplumsal anlamda eşitliğin tesis edilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

2021-2022 okul yılında 629 okul öncesi öğretmeni eğitim programını tamamlamıştır. Eğitim sonrasında 304 gönüllü öğretmen 2 ay süren mentorluk programını tamamlamıştır. Proje kapsamında nitel ve nicel araştırma tekniklerinin bir arada kullanıldığı bir izleme değerlendirme süreci tamamlanmıştır. İzleme ve değerlendirme faaliyetleri kapsamında 280 öğretmen eğitim değerlendirme anketi çalışmasına katılmıştır.

Değerlendirme anketini tamamlayan öğretmenler, eğitim programının hem mesleki hem de kişisel gelişim süreçlerine olumlu katkılar sağladığını dile getirmişlerdir.

Mesleki anlamda, katılımcı öğretmenler kültürün ve çevrenin toplumsal rollere dair kalıp yargıların yeniden üretilmesi üzerindeki etkisine dair farkındalık kazandıklarını ifade etmişlerdir.

Buna ek olarak, eğitim ortamında, oyun ve öğrenme merkezlerinde kullanılan materyalleri eşitlik filtresiyle yeniden düzenlemeye başladıklarını vurgulamışlardır. Kişisel anlamda ise mentorluk sürecini tamamlayan ve uzman buluşmalarına katılan öğretmenler eşitlik kavramına dair temel bir kavrayış elde ettikleri; gündelik hayatta maruz kaldıkları tüm anlatıları eleştirel bir göz ile ele alarak değerlendirdiklerinin altını çizmişlerdir.

Katılımcı öğretmenler, eğitim değerlendirme anketinde ve odak grup görüşmelerinde eğitim süresi ve portfolyoların yüklenme süresine yönelik geri bildirimlerde bulunmuşlardır.

2021-2022 okul yılının tamamen yüz yüze başlayıp sona ermesi sebebiyle yoğun bir dönem geçirdiklerini vurgulayan öğretmenler senkron oturumların daha kısa sürelerden oluşmasına yönelik önerilerini paylaşmışlardır. Buna ek olarak, katılımcılar mentorluk programı öncesinde ve mentorluk programı sonrasında tamamladıkları portfolyolara ilişkin daha açıklayıcı bir yönerge veya örnek bir portfolyoya ihtiyaç duyduklarını dile getirmişlerdir.

Küresel olarak karşılaşılan sosyal problemlere kalıcı çözümler getirmenin temel koşullarından biri toplumsal eşitliğin tesisidir. Kişilik oluşumunda en önemli evrelerden biri olan erken çocukluk döneminde bireylerin toplumsal rollerin eşit katılımı bilinciyle yetişmeleri, eşitsizliklerin azaltılmasında son derece kritik bir öneme sahiptir.

Öğretmen Akademisi Vakfı olarak, eğitim programı kazanımlarını, öğretmenlerin beklenti ve önerilerini paylaşıyor, EşitBiz Projesi kapsamında okul öncesi öğretmenler aracılığıyla barış ve huzur dolu bir toplumun inşa edilmesine katkı sağlıyor olmaktan mutluluk duyuyoruz.

Kaynakça

- Braham, B. J. (1998). *Öğrenen bir organizasyon yaratmak*. Rota Yayınları.
- Chugai, O., Terenko, O., & Ogienko, O. (2017). Methods that work: best practices of adult educators in the USA. *Advanced education*, (8), 72-77.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mincemoyer, C. C., & Thomson, J. S. (1998). Establishing effective mentoring relationships for individual and organizational success. *Journal of Extension*, 36(2), 2FEA2

ÖRAV

Kurucu

 Garanti BBVA

    /ogretmenakademisivakfi /orav2008

www.orav.org.tr | www.ekampus.orav.org.tr